

קדישת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

תוכן הענינים

ג דבר העורך
הרב יהודה אפשטיין

דעת תורה
מהר"ץ דושינסקי זצ"ל

ה עיונים בדרכי העבודה
הרב אליהו ברים

גדול יום הגשמים!
הרב אברהם ישעיה ברזורמן ה

טז "להציב את הרף" [ב]
הרב יהודה אפשטיין

יג דעת החת"ס על אר"י
הרב חיים פרידמן

כג אשגבהו כי ידע שמי
הרב מנשה בן-יוסף

כא קוראים כותבים
הרב ישראל רוזנברג

לא תולדות העליות לאר"י
הרב יעקב גלים

כח המנגינה של עוד ישמע'ל
הרב שמואל קרלינסקי

ג'יון 57, שנת ה'תשע"ט
מרחשוון

גאב"ד העדה החרדית מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל

לטובה להחזקת התורה והמסורה. ויש תקווה לאחרית טובה ולשיפור המצב של היהדות החרדית בעזרה.

ולכן אם החרשנו והיהדות החרדית

תמשיך תוסיף לעמוד מרחוק להתנועה הכבירה של ישוב א"י... ותרשה שכל עבודת הבניין תעשה ע"י אחרים... מי האיש אשר כוחו אתו לקבל על עצמו את האחריות הגדולה של א"י, ממוש חיינו...

העצה היחידה להצלת המצב היא, שאחב"י המרגישים את קדושת הארץ, והחפצים שהיא תבנה על יסודות התורה והמסורה, והכואבים את מכאוביה הרוחניים, יתאחדו כולם כאחד לבנות החרבות ולטעת הנשמות... וישתתפו בישוב הארץ ובנינה במסירות ובאהבה נאמנה... להקים נקודות חדשות של ישוב חרדי ולדאוג לכך שתורת ה' תהיה שלטת על כל ענפי החיים והבניין בא"י. וחותם קדושתם יהיה טבוע על כל מפעלי הבניין ועבודת הישוב בערים ובמושבות...

אז יכונן ה' את מעשי דיניו ואז נשכיל ונזכה לראות בישועת ישראל בבניין ציון וירושלים.

כעתירת מוקירכם

יוסף צבי דושינסקי

רב ואב"ד לכל מקהלות האשכנזים ליהדות החרדית בא"י

מכתבכם החשוב הגיעני לנכון. והנני מביע לכם תודתי על חפצכם הטוב לעורר את אחינו בני" בארצות פזוריהם החרדים לדבר ה' לבניין וישוב ארצנו הקדושה. ואני תפילה שפעולתכם תעשה פרות הילולים והיה זה שכרכם שתהיו מסייעים לדבר העומד ברומו של עולם היהדות בימינו אלה.

מגודל חיבת הקדש... הנני נענה לבקשתם לבוא באמצעות עיתונכם בקריאה של חיבה אל כל אחינו בני" שבגולה, להתעורר בזריוות לחיזוק הישוב בארץ הקדש ולבנות את ארצנו הקדושה באמת מידה רחבה ומקיפה על יסודי התורה והמסורה כמורשת אבות.

בימים המעטים שחנני ה' להמצא באווירה של א"י, הספקתי לדעת שהרבה מאד אכדה היהדות החרדית

בארץ הקדש ע"י חוסר פעולה מתמידה מצד היהודים החרדים בכניינה של א"י. הרבה נקודות הישוב וכמה מבצרים חזקים נפלו בידי מפירי קדש. וכמה רבבות ילדי ישראל נאבדו ליהדות ע"י שהבניין נעשה ע"י אנשים שנתרחקו ממסורת ישראל... ואנו רואים נאמנה שבמקומות שעלו בהם הרבה יראים לדבר ה' נראים אותות

[*] מתוך מכתב שנשלח בחרצ"ד לבקשת 'אגודת ישראל' בפולין להביע את דעתו על העליה לא"י. המכתב פורסם בעיתונה של 'אגודת ישראל' בפולין - 'מאגנבלאט' כמ"ו בשבט תרצ"ד

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

אינו תואם את ההלכות המסורות לנו במשנה ובגמרא חש הודיה עצומה לה' על שפטרנו מהצורך לעקור את מציאות חיינו לקרקע נכריה, ולבנות שם בנין שונה מזה שהורגלנו בו תחת שולחן אבינו. אשרינו שזכינו למה שאבותינו הקדושים לא זכו, בוודאי אין זה אלא חסד ה' הגדול שעשה עמנו!

לכבוד עונת הגשמים, מבאר הרב אברהם ישעיהו ברוורמן במאמר מאלף את עומק המשמעות של גשמים כביטוי היחס בין שמים לארץ ובין ישראל לאביהם, ואת גאולת ישראל כביטוי מובהק של אותו יחס. הרב ברוורמן חושף את עומק כוונתם של רבותינו במימרות רבות שאמרו אודות הגשמים, ודברי רבותינו מאירים ושמים כנתינתם לאור באורו.

הרב מנשה בן-יוסף אף הוא כדרכו תמיד מבאר יסודות עמוקים באמנותנו, והפעם הוא עומד על החשיבות העצומה שיש בהבנת התהליך בו אנו נמצאים מצד חסדי ה' עלינו ותכניתו להגשים את יעוד הבריאה באמצעות עמו בחירו. דבריו נוגעים אף בביאור מידת הביטחון בה' והסברת חשיבותה הרבה, תוך שהוא מתמקד בבטחון שלנו כאומה בבוראנו ולא בבטחון היחידים, אשר הרבו לעסוק בו בהיות התורה מקוימת כתורה של יחידים במצב של גלות.

הרב חיים פרידמן ממשיך לבאר את משנת החתם סופר בנושא ישוב הארץ בזמן הזה. במאמרו רואים עד כמה היה החתם סופר תומך נלהב של העליה במסירות נפש וכמה חשק בשיבת ישראל לארצו. אף את קנאתה של ירושלים קנא,

כחלק מהחסדים הגדולים אליהם זכינו במאתיים השנים האחרונות עם שיבת ישראל בהמוניהם לארצם, אנו זוכים לראות בחוש כיצד ארץ הצבי, מושא חמדתנו במשך כל שנות הגלות, אכן מתגלה כמקום האידיאלי לקיום היעוד האלהי שהובטח לנו בתורה. כבר עמדנו בגליונות האחרונים על קיום דברי הגמרא, שאין לך קץ מגולה יותר מזה שהארץ נותנת את פירותיה, וכן הערנו בסיפוק על מה שחזינו אך לא מזמן, כיצד המוני בית ישראל מקיימים בחדוה ובהידור את מצות נטילת ארבעת המינים, אשר ארצנו הקדושה מהווה קרקע

נפלאה לגידולם. זאת, שלא כפי שהיה בגלות המרה, שם נאלצו רבים לכתת רגליהם במסירות נפש עבור אתרוג ספק כשר, וידוע הסיפור על מסירות נפשו של מרן החזון אי"ש, אשר הלך בדרך רחוקה משום ששמע על גוי אחד שהצליח לגדל הדסים והוא הודרו לקנותם ממנו עבור חג הסוכות. גם בסוכה אנו זוכים כיום לדור ממש כמצות התורה וכפי שבארו רבותינו, וכן על זו הדרך אנו זוכים לשוב לחיים תורניים טבעיים בקיומן התקין של מצוות רבות.

כעת מגיעה עונת החורף, והארץ אשר עיני ה' אליה בה מראשית השנה ועד אחריתה משועת לגשמים שירוי אותה. סדרי התפילה ושאר ההנהגות השנויים במשנתנו במסכת תענית מקבלים משמעות חיה, וזוכים להרגיש מחדש כבנים הסמוכים על שולחן אביהם ומייחלים לתשועתו. כל מי שעיין בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים אשר דנו ופלפלו מתי שואלים גשמים במקומות שונים בעולם, אשר האקלים שלהם

הגדרה לאומית, אלא הגדרה קהילתית, ושעלינו להוביל מהלך לאומי לאור התורה ללא פשרות בדרך להקמת מדינת הלכה [בניגוד לתנועת 'המזרחי' וגלגוליה השונים שנספחה לציונות החילונית והתפשרה על עיקרי תורה].

מאמר זה עורר תגובות רבות, רובן המוחלט חיוביות ואוהדות, אך היו גם חששות שהובעו מהמגמה שעד כה לא הייתה מוכרת כל-כך בציבוריות החרדית, ועל-כן הוחלט הפעם לתת במה לאותם חששות באמצעות הצגת מכתב שנתקבל במערכת, כאשר אחריו מובאת התיחסות האגודה לאותם חששות.

רואים כל העת, כיצד אגודת 'קדושת ציון' מטה את כובד המשקל מעבודת ה' הפרטית של היחידים לעבודת ה' של כלל האומה כממלכת כהנים, וזאת מבלי להתפשר על קוצו של יו"ד בשום הלכה ובשום עיקרון תורני. אמנם בניגוד לתורת זרות ומשונות שמצאנו אצל אומות העולם, בתורתנו הקדושה אמנם כובד המשקל מושם על היותנו עם העובד את בוראו, אך אין פרושו של דבר ביטול מציאות הפרט או דיכויו. להפך, דווקא כחלק מכלל האומה היודעת את ה', מקבל הפרט את ביטויו השלם ביותר ויכול הוא לעמוד כישות עצמאית בפני בוראו מתוך אהבה ויראה. דווקא בשל ההבנה הזו, שהפרט מקבל את ביטויו הטוב ביותר בעבודת ה' דווקא כשהוא שייך לכלל האומה, בחר הרב אליהו ברים את 'קדושת ציון' כבמה הנאותה להעברת מסריו החודרים והעמוקים בנוגע לעבודת ה' של היחיד על-פי סולמו של ר' פנחס בן-יאיר ולאור תורתו של רבנו הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים'. בחודש זה מעמיד אותנו הרב ברים על העיקרון, ולפיו כל אדם הושם בעולם לשם תפקיד מסוים, וביחס לתפקיד זה עליו למלא את חובותיו ולשמוח בהן. כאשר רואים את כלל התמונה כתמונה של אומה ולא של יחידים

ותבע ממפגיע שיעלו בעיקר אליה. בחודש הבא אי"ה יובאו במדור 'בעקבי הצאן' עובדות על תלמידי החתם סופר, אשר הלכו בעקבות משנת רבם וישבו את הארץ במסירות נפש. הייתה זו חוליה מפוארת נוספת באותה שרשרת זהב של מוסרי נפש למען הפרחת השממה וכינון המלוכה היהודית בארצנו הקדושה.

רואים כל העת, כיצד אגודת 'קדושת ציון' מטה את כובד המשקל מעבודת ה' הפרטית של היחידים לעבודת ה' של כלל האומה כממלכת כהנים, וזאת מבלי להתפשר על קוצו של יו"ד בשום הלכה ובשום עיקרון תורני

מקומה המיוחד של ציון, היא ירושלים, בא לידי ביטוי גם במכתב שנתקבל במערכת מאת אחד הקוראים הנאמנים, הרב ישראל רוזנברג, אשר מזכיר לכולנו, גם אחר שעברו חגי ירח האיתנים, כי מלכות ה' מתגלית בציון, ושמוחבתנו לבער את הצלם שבהיכל, אשר לדאבוננו עומד שם עדיין כעצם בגרונה של השכינה ובגרונם של ישראל.

במסגרת מדור 'דעת תורה' אנו מביאים הפעם את דבריו של גאב"ד העדה החרדית, המרי"ץ דושינסקי זצ"ל, אשר דבריו יפתיעו רבים, אשר הורגלו לחשוב, כי 'העדה החרדית' מאז ומעולם התנגדה למפעל האדיר של ישוב הארץ. בדבריו מנשבת רוחה של אגודת 'קדושת ציון', כאשר הוא קורא בצורה נלהבת לישוב הארץ ועם זאת דואג לצביונה הרוחני על-מנת שהציבוריות הישראלית אכן תתנהל כציווי התורה.

בחודש הקודם הובא במדור 'דעת ציון' מאמר מאת כותב השורות, ובו קריאה לכינון אמנה כעין האמנה שנחתמה בימי עזרא הסופר, מתוך מגמה להביא את העם שבשדות להחלטה ברורה על השתייכותם לכלל יראי ה' השואפים לקיום דברי התורה במלואם במישור הציבורי והפרטי. שם נכתב, כי מוטלת עלינו, הציבור החרדי, אחריות בענין זה ביחס לכלל ישראל, ושבשלב ראשון עלינו להבין, כי הגדרתנו כאומה והתנהגותנו לאור אותה הגדרה חשובה לאין ערוך יותר מהגדרתנו הקהילתית. כמרוכז נאמר שם, שהחרדיות כפי שהיא מיוצגת כיום אינה

גדול יום הגשמים!

הרב אברהם ישעיה ברודמן

דברו חז"ל שהוא כ"כ גדול, ואם ננסח זאת אחרת - מה ראו חז"ל בגשם הכל-כך טבעי, שמרמו על משהו שהוא מאוד לא טבעי ונמצא בסדר כ"כ עליון בבריאה, עד כדי כך שהשוו אותו לבריאת העולם ולמתן תורה או יותר מכך ולתחית המתים או יותר מכך.

הרי בהתבוננות פשוטה ניכר, כי הבריאה כולה היא נס ופלא בכל פרטי הפרטים, ויכולים היו חז"ל לומר גם ש'גדולה נשימה כ...!', או ש'גדול גידול התבואה כ...!'. מה יש בו, בגשם, שעושה אותו כה מיוחד?

הנה קטעים נבחרים לפניכם, התבוננו ותמהו - **"אמר רבי אבהו: מאי לשון רביעה** - דבר שרובע את הקרקע, כדבר יהודה, דאמר רב יהודה: מיטרא בעלה דארעא הוא, שנאמר (ישעיהו י"ט) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים

רק ימים ספורים עברו מאז התחלנו להזכיר גבורות גשמים, ועוד זמן מועט נתחיל לשאול "ותן טל ומטר", ונראה שאין מתאים מזמן כזה לכתוב על הגמרא במסכת תענית שעוסקת בגודל רוממות וחיובות "יום הגשמים". ומזדקרת לעינינו העובדה, כי חז"ל הפליגו במעלתו של יום הגשמים ואמרו עליו דברים מופלאים שלא נאמרו על שום דבר אחר בבריאה ובסדר הזמנים, ואם נתבונן נראה, כי המעמד אליו זוכה יום הגשמים הוא גבוה יותר מחגים ומועדים, והוא שווה בערכו לדברים הדרמטיים ביותר שקרו או יקרו בבריאה!

מועדי מדי לומדי את הגמרא הזו במסכת תענית, אשר מתחילה במשנה בדף ה. ומתפרסת על כמה וכמה דפים. התקשיתי כמו רבים מיושבי בית המדרש ותהיתי מהו ה'סוד' הטמון, עליו

המשך דבר העורך

מפוזרים, כאשר כל יחיד משלים חלק מהתמונה הכוללת, כפי שאנו מדגישים שוב ושוב, אכן יש נחמה גדולה בדבריו גם למי שהוטל עליו תפקיד, הנראה במבט ראשון כ'אפור'.

הרב שמואל קרלינסקי מעמיד אותנו כדרכו בקודש על חובת ההודיה לה' על כל הטוב שגמלנו, והפעם הדברים נאמרים לרגל יום השנה לפטירת המשגיח הגאון הצדיק רבי דב יפה זצ"ל, אשר הרבה לשיח בדברי שבח והודיה לבורא עולם על כל אותן טובות שעשה לפרט ולכלל.

בברכת חורף בריא ופורה בלימוד תורתנו הקדושה וקיומה,

העורך

הפרק של חודש זה בספרו של הרב יעקב גליס מספר על עלייתו ירושלימה של פרשן

ברצוני להציע באור נאה לאור דברי חז"ל על הקורות עמנו, ומהם נלמד אנחנו איך להעריך נכונה את מעשה ה' הגדול אשר עשה עמנו, כי נורא ה' אלהינו.

"כי יבעל בחור בתולה יבעלך בניך" (ישעי' 50 ט). עם ישראל וארץ ישראל הם במשל האיש והאישה. ביאת עם ישראל לארצו כמוה כחדר יחוד בין חתן לכלה. דורי דורות שהיו היהודים מפורדים ומפורדים בין העמים כתרוד רב, כמו חללים שוכבי קבר, והנה עוברת התעוררות גדולה לשוב אל ארץ הקודש ואת אט צומח עם חדש מאפס ותוהו, ממש בריאה חדשה.

רבים טועים לחשוב, שגם אם אמנם דבר חשוב הוא זה ויש להודות עליו לה', הרי שבסופו של דבר לא הרבה השתנה מימות עברו, וגם כאן יש קשיים וצרות ובעיות וכו'.

ונראה, שלזה כיוונו חז"ל בגודל הפלגתם במעלת יום הגשמים, שהגשם נחשב בעלה של הארץ, וכדאי' במימרא הראשונה שהבאנו - 'מיטרא בעלה דארעא הוא', וירידת גשמים נקראת 'רביעה'.

נראה, כי הפלגת המעלות האמורות על יום הגשמים מדברת בעומק הענין על דבר שיבת עם ישראל לארצו כ'גשם' הבא עוד לפני ה'רוח', וכמו בחזון העצמות היבשות, שידוע מהגר"א שהוא משל על עם ישראל בגלות. השלב הראשון הוא שקרבים עצם אל עצמו ועולה עליהם בשר ורוח אין בהם [וברמו - בשגם אותיות גשם - הוא בשר].

ואם נתבונן נראה דבר מופלא, שכל הפסוקים מהם לומדים את מעלת הגשמים הם פסוקים המדברים על שיבת העם לארצו.

המאמר הראשון של רבי אבהו - 'מיטרא בעלה דארעא הוא', נראה שהוא ההקדמה לדבינו, שהרי הנמשל הוא עם ישראל שהם בעלי הארץ, והפסוק שמובא שם - "כי כאשר ירד הגשם... ושמה לא ישוב כי אם הרווה את הארץ והולידה... כן דברי אשר יצא מפי... כי בשמחה תצאו ובשלום תובלו..." - כל זה מדבר

ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה [ונתן זרע לזרע ולחם לאכל].

"אמר רבי אבהו: גדול יום הגשמים מתחיית המתים, דאילו תחיית המתים לצדיקים, ואילו גשמים - בין לצדיקים בין לרשעים. ופליגא דרב יוסף, דאמר רב יוסף: מתוך שהיא שקולה כתחיית המתים - קבעוה בתחיית המתים

אמר רב יהודה: גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה, שנאמר (דברים 33 ז) יערף כמטר לקחי [תזל כטל אמרתי כשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב] ואין לקח אלא תורה, שנאמר (משלי 7 ט) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. רבא אמר: יותר מיום שניתנה בו תורה, שנאמר 'יערף כמטר לקחי' - מי נתלה במי? הוי אומר: קטן נתלה בגדול.

אמר רבי חמא ברבי חנינא: גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ, שנאמר (ישעי' 40 ט) הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתיו. 'בראתים' לא נאמר, אלא 'בראתיו'.

אמר רב אושעיא: גדול יום הגשמים, שאפילו ישועה פרה ורבה בו, שנאמר (ישעי' 40 ט) [הרעיפו שמים ממעל, ושחקים יזלו צדק] תפתח ארץ ויפרו ישע [וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתיו].

אמר רבי תנחום בר חנילאי: אין הגשמים יורדים אלא אם כן נמחלו עונותיהן של ישראל, שנאמר (תהלים 33-3) רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה.

אמר רבי יוחנן: גדול יום הגשמים כיום קבוץ גלויות, שנאמר (תהלים קכו ז) שובה ה' את שביבתנו כאפיקים בנגב, ואין אפיקים אלא מטר, שנאמר ויראו אפקי ים [יגלו מסדות תבל בגערת ה' מנשמת רוח אפן];

ואמר רבי יוחנן: גדול יום הגשמים, שאפילו גייסות פוסקות בו, שנאמר (תהלים 104 יא) תלמיה רוה נחת גרודיה [ברביבים תמגגנה צמחה תברך].

נמחלו עוונותיהן של ישראל - גם כן מיוסד על מה שרואים בכל הנביאים, שאף שיהיו חטאים גדולים, ה' יסלח לעוונם וחטאתם לא יזכור - "ומשתי את עוון הארץ ההיא ביום אחד". והפסוק שמובא בגמרא - "רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב" - ממש מעיד כדברינו, שרציני הארץ נעשה ודאי ע"י שיבת שבות יעקב ולא ע"י גשמים, ושם כתוב "נשאת כל חטאתם", וא"כ מוכח, שיום הגשמים זהו שיבת ציון.

ועניין 'כיום קיבוץ גלויות' נראה ברור, שמה שהיה עד היום אינו 'קיבוץ גלויות', אלא 'התקבצות גלויות', שכן לא נעשה קיבוץ גלוי שה' אוספם אחד אחד, שזהו הקיבוץ השני, ואז לא ישאר עוד מהם כמבואר בנביא, אלא זהו הקיבוץ הראשון, והוא נעשה בצורה של "ואתם תלקטו לאחד אחד" (ישעיה טו יג). וזה פשוט נפלא במה שכתוב "עוד אקבץ עלי לנקבציו" (ישעיה טו ט), שההתחלה נקראת 'נקבציו', והוא מה שהם מעצמם התקבצו, ואילו בקיבוץ השני והשלם ה' הוא המקבץ, וכן יוסף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר, כי היה יום ההגלויות התקבצו מעצמן ועוד יהיה יום קיבוץ ע"י ה' שהוא קיבוץ יותר גדול, והוא המתואר בסוף ישעיה - "והביאו את כל אחיכם מכל הגויים מנחה לה'" (ישעיה סו ב) - משם משתמע, שאתם כבר בארץ ויביאו את אחיכם אליכם מנחה (וראה ג'סיון המלגז"ס על ישעיה סו ז, סבוצלו צמדור 'צפת תורה' / קדושת ציון עלן 8 - יוסף התשע"ו).

ועניין "גייסות פוסקות בו" מבואר היטב, שכן מאז שובנו לארצנו ועד היום אין ארצנו הקדושה מקום מעבר גייסות כמו שהייתה למעלה מאלף שנים, ויירשוה לגיונות ויבלעוה עובדי זרים.

וידי רצון שנזכה שיוסיף ה' שנית ידו לקבץ עלינו את שאר עמנו ונשמח בארצנו ובעירו ובהיכלו.

וכל הרוצה להחכים ולהוסיף התבוננות בעניין - כדאי ומומלץ שיעיין במקורות של הפסוקים ולראות באור ברור את הביאור הנ"ל, שמשמע צ"ע ועולה מהפסוקים.

על יציאה מהגלות וחזרה לארץ, וזה נעשה ע"י רשעי ישראל. וזה מה שמסביר שם ישעיה, ש"כגבוה השמים על הארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם", שאתם חושבים שצריך להיות ע"י משיח או צדיקים, אבל פה זה נעשה ע"י רשעי ישראל [וכעין שמצינו בשיר השירים רבה ה א המדבר על שיבת ציון בזמן בית שני]. ועל זה ממשיך הפסוק - "כי תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס", וכמו שביאר רש"י - הרשעים ימותו והצדיקים יטלו ממשלתם, וזה יהיה לה', כלומר גילוי יחודו ושלטתו בדרכי הטבע, שפועל עם כל מה שרוצה.

וזהו המאמר השני שם של ר' אבהו, שיום הגשמים הוא בין לצדיקים ובין לרשעים, ואילו **תחיית המתים** - שהיא השלב של כניסת הרוח בעצם - היא רק לצדיקים.

ופליגא דר' יוסף, ששקולה כתחיית המתים, שאפשר שסבר ר' יוסף שאף שתחיה היא לצדיקים, מ"מ הרי "ועמך כולם צדיקים" וישוכו בתשובה. א"כ נמצא, שיום הגשמים הוא שלב א' של תחיית המתים, אבל שניהם יהיו לכלל ישראל.

ועוד נאמר שם, שזה חשוב כמתן תורה או יותר, והרי מתן תורה הוא הגילוי היותר גדול של ה' כבריאה. ומה שכתוב כאן זה שמי שמתבונן בגודל הנס של עם שחזר לארץ לאחר אלפיים שנה ששניהם כבר כמתים - הרי זה גילוי מלכות ה' ושלטתו ויחודו, או כמו מתן תורה או יותר.

ומה שכתוב שחשוב כבריאת שמים וארץ, מביאים על זה פסוק מישעיה - "וזלו שמים מעל...". כדאי לפתוח בפנים ולראות בהרחבה את ההסבר הארוך של ישעיה על שיבת העם לארצו כתהליך מיוחד שהוא בריאה חדשה - "אני ה' בראתי", והרי העולם נברא בשביל ישראל, כך שממילא ברור, שתקומה של ישראל כאומה חדשה כמוה כבריאת שמים וארץ, שהלא הם עיקר הבריאה, וכמו שכתוב - "ועם נברא יהלל י-ה".

ומה שאמר, שאין גשמים יורדים אא"כ

עיניים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק יג]

ועשרת ימי תשובה, וגם עכשיו בתחילת הזמן. זה לא נראה לי קשור לקושי בעשיית חשבון המעשים, אך אם אתה מציע לי לפתוח נושא חדש - אני מרגיש צורך לספר לך על זה. לא שאני חושב שיש מה לעשות, אני לא מאמין שזה דבר שאפשר לשנות, אבל אני סתם רוצה לספר לך, שתדע."

"בשמחה! מה העניין?"

"כמה אני לא?"

"ככה. הרבה פעמים אני מקבל הרגשה של 'חלישות'. אתה יודע מה זה. חלישות הדעת. לדוגמה באלול ואחר כך, כשאני רואה את עצמי עם כל העניינים שלי, ואני רואה סביבי חברה מצליחים הרבה יותר ממני. לא מתבלבלים, לא מסתככים, אפשר לראות איך שהם מתקדמים מחיל אל חיל - בלימוד, בתפילה, בבין אדם לחברו, ורק אני תקוע כמו מסמר בלי ראש, מסתבך בלי שום סיבה. סתם כי אני לא מצליח לתפוס את עצמי בידיים ופשוט להתחיל לזוז! אוף. רק מלומר לך את זה אני מרגיש טיפש. לא אמרתי את זה לאף אחד. אפשר לסמוך עליך שלא תחשוב עלי שאני לא יודע מה... כן?"

"להיפך, אני מעריך את זה שאתה פותח את הנושא על אף חוסר הנעימות. תוכל אולי להרחיב יותר? אילו דברים מביאים אותך לידי הרגשה זו?"

"כל דבר. כל פעם שאני רואה מישהו שמצליח יותר ממני, לא משנה כמה, אני מרגיש כמה אני סתם... סתם! לא מיוחד בשום דבר, לא בעל מעלות ויצאות דופן, סתם כזה בינוני. העולם יכול להסתדר נפלא בלעדי, אני מרגיש שאני מיותר כאן..."

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלכו סלכו המסללה סקלכו מאבן הרימו גם על העמים".
(ישעיהו סג י)

"שבעה שמות יש לו ליצה"ר... ישעיהו קראו מוכשול, שנאמר (ס"ה): 'ואמר סלכו סלכו פנו דרך הרימו מוכשול מדרך עמי', יחזקאל קראו אבן... (סוכה ג)."

"או, שלום ר' אליהו! מה שלומך?"

"שלום בן-ציון! שלומי טוב, ברוך ה'. מה שלומך?"

"בסדר. ברוך ה'. כמה נעסוק היום?"

"אינני יודע... אמור אתה, כמה נעסוק היום?"

"אם אתה לא יודע, כל שכן שאני לא יודע! מה הכנת לשיחה היום?"

"הכנתי? אתה זה שקובע את הנושא! הרי כידוע אם השאלה אינה שאלה, גם התירוף אינו תירוף. אין תועלת לדבר על נושאים שאינם מעסיקים אותך. תעלה עניין שאתה רוצה לברר, ומה מענה לשון... מה מעסיק אותך בימים אלו?"

"למה לעבור לנושא שלא קשור למה שכבר דיברנו? הרי יש לך רשימה של נושאים בהם רצית לעסוק. לא כדאי להמשיך בהם?"

"הטוב ביותר הוא לעסוק במה שעומד אצלך על הפרק. אם כי אני יכול לומר לך שאם זה נושא עמוק, הוא בהכרח קשור למה שכבר העלית. הרי העניינים אותם העלית הם 'מידות' שעל-פיהן אתה תופס את המציאות. ממילא, כל דבר שנעלה בהכרח יגע בהן, אם מעט ואם הרבה."

"מעניין... טוב. יש איזה עניין ששמתי לב אליו, במיוחד לאחרונה - גם בקשר לחודש אלול

-לא... לא זה מה שה' רוצה, גם אילו היה אפשר... אבל יש לך כאן תפיסה שגויה, שהיא זו שגורמת לך לאותו יאוש ולאותו מבט על עצמך. אגב, בשיחה שלפני הקודמת, ראינו כבר את התפיסה הזו, אז אמרת שקשה לך לעשות חשבון המעשים מכיוון שאתה לא רוצה לראות את החסרונות שלך, והיה גם משהו על השוואה לאחרים. אתה זוכר? הנה שוב אנחנו נפגשים באותה נקודה פנימית שטעונה בירור."

"יופי, שנים במחיר אחד..."

-ה'רבה יותר משנים... עוד תראה בעז'ה. הבירור הזה הוא בירור יסודי מאוד. ממש בבסיס העבודה שלנו את ה' יתברך, ויש בו עומק לפנים מעומק. נראה עד היכן נגיע ומתי. מה שאני יכול לומר לך כבר כעת הוא, שעצם שינוי התפיסה הזו יכול לשנות את ההרגשה שלך, כמוכן, ואפילו יותר מכך, לשנות את המציאות עצמה!"

"כ'ן? איך זה יתכן?"

-ה'רבה נתחיל בעז'ה, וכשנגיע נגיע... אני רוצה להתחיל מהיסוד ממש, ותסלח לי על שאלות שנראות פשוטות.

"מה ה' דורש ממך"

תגיד, למה באנו לעולם?"

"נו... רק לקיים מצוות לעבוד ולעמוד בניסיון... (מס"י פיק 6).

-שכוייח. אתה מצטט מצוין. ובמילים שלך?"

"כל אדם חייב לקיים תמיד את כל המצוות בשלמות מבלי להכשל אף פעם, ולמלא את הציפיות שה' מצפה ממנו! זה מה שאמרו לי כל המלמדים והמשגיחים מנעורי ועד עתה. וזה... אני לא רוצה להגיד מה אני חושב."

-למה זה כל כך מסעיר אותך?"

-ב'ן-ציון, הגזמת! אין כך מעלות? אני יכול עכשיו לספור בפניך כמה וכמה מעלות שלך!"

"מה, שאני נחמד ולא מזיק? כן, אבל זה סתם! זה לא משהו שאפשר לעשות בו משהו."

-תראה, כואב לי לשמוע אותך מדבר ככה. וזה גם מפתיע אותי! כלפי חוץ אתה נראה שמח ובטוח בעצמך!"

"ברור. זה הרושם שאני מנסה ליצור. לא רוצה שידעו מה אני באמת..."

-באמת? מה זאת אומרת באמת? ב'ן-ציון, אתה רוצה שנדבר על זה? יש לי מה להגיד לך!"

"נו, טוב, מה תגיד לי, שיש לי גם חברים לא מוצלחים? אז מה! זה עושה אותי טוב יותר? חוץ

מזה, נכון שהם לא מוצלחים בכמה דברים, אבל בדברים אחרים יש להם מעלות יותר ממני!..."

-טוב, הבנתי אותך. יש לי הרבה מה לומר לך בעז'ה. אך קודם כל אני רוצה לומר לך, שלא רק שאני לא חושב עליך שאתה לא טוב, אלא אני מעריך מאוד את הכנות הפנימית שלך, לא לטייח דברים, ואפילו לשתף, ואם תרצה ננסה לברר את האמת. -אמת? איזו אמת? כבר אמרת לך, האמת היא שאני סתם... בינוני... אתה רוצה הוכחות?"

-קשה לי לשמוע אותך מדבר ככה על עצמך... אני מבין שבעיניך, בהרגשה שלך, זו האמת. אבל כמו שכבר דיברנו הרבה, יש מה שנפש רואה כ'אמת' וישנה האמת באמת... האמת המוחלטת, התורנית."

"טוב, נו..."

-קודם כל, אני רוצה לומר לך שאתה לא יחיד בהתמודדות הזו. לא אחד ולא שנים לפניך היו במקום הזה, ובעז'ה אפשר בהחלט לשנות את זה!"

"מה, תתקין לי תוכנה מתקדמת? תעשה לי שדרוג? איך אפשר לשנות את זה?"

-**פשוט** מאוד... הקב"ה מצפה ממך שתהיה מי שהוא עשה שתהיה אתה! הרי הוא ברא אותך בדיוק כמו שהוא רצה שתהיה! כל מה שהוא דורש ממך זה, שתמצה את כל מה שהוא נתן לך! שתייעל את הכוחות שלך ותתעל את היכולות שלך בצורה הטובה ביותר! לא בהכרח התפקיד

שלך הוא להיות תלמיד חכם עצום ששולט בכל הש"ס וכדומה. יותר מזה, לא בהכרח ה' מצפה ממך להיות צדיק ביותר, כלומר חסיד! תראה את דברי הרמח"ל בפרק

"ג בפתח מדרגת החסידות..."
ואין רוב הציבור יכולים להיות חסידים, אבל די להם שיהיו צדיקים. אך השרידים אשר בעם

החפצים לזכות לקרבתו יתברך, ולזכות בזכותם לכל שאר ההמון הנתלה בס, להם מגיע לקיים משנת חסידים אשר לא יוכלו לקיים האחרים... שכיון שאי אפשר לאומה שתהיה כולה שוה במעלה אחת, כי יש בעם מדרגות מדרגות איש לפי שכלו, הנה לפחות, יחידי סגולה ימצאו אשר יכינו את עצמם הכנה גמורה..."

אתה מבין? הקב"ה לא מצפה מכל העם שיהיו באותה רמה!

ממילא יתכן שחברך שיותר מתמיד ממך או יותר 'צדיק' ממך בעצם פחות ממלא את מה שהקב"ה מצפה ממנו, לפי הכוחות שה' נתן לו, ואילו אתה, שלדעתך פחות ממנו, ממלא את הצפייה של ה' יותר ממנו!"

הקב"ה מצפה ממך שתהיה מי שהוא עשה שתהיה אתה! הרי הוא ברא אותך בדיוק כמו שהוא רצה שתהיה! כל מה שהוא דורש ממך זה, שתמצה את כל מה שהוא נתן לך!

יתכן שחברך שיותר מתמיד ממך או יותר 'צדיק' ממך בעצם פחות ממלא את מה שהקב"ה מצפה ממנו, לפי הכוחות שה' נתן לו, ואילו אתה, שלדעתך פחות ממנו, ממלא את הצפייה של ה' יותר ממנו!

"כי אני לא עומד בזה! אני לא מצליח רק לקיים מצוות ולעבוד ולצמוד בניסיונות. אני לא ניצלתי את כל הזמן שלי, ולא עשיתי מה שהייתי אמור לעשות בכל רגע בחיים. זאת אומרת שלא עמדתי בציפיה של הקב"ה ממני, כלשון המלמד. ולכן אני סתם בינוני היום."

-**אני** רוצה לציין, שעצם זה שאתה כל כך נסער על כך שלדעתך לא עמדת בציפיות של ה' ממך - זו ראייה על מה שאתה בפנימיותך. שאתה טוב ורוצה טוב. אחרת, מה מטריד אותך מה שה' מצפה ממך! אבל אמור לי בבקשה, מה ה' מצפה ממך?"

"מה זאת אומרת? ללמוד את כל התורה ולקיים את כל המצוות בשלמות!"

-**ולדעתך** כל אחד יכול להגיע לרמה כזו?"

"**אני** לא מבין אותך!. 'אין דבר העומד בפני הרצון!', 'אם ריק הוא - מכם!' (ירושלמי פאה 8 ב), 'בשעה שנכנס לדין שואלים אותו ערוך מקרא שקרית משנה ששנית... ואם הוא לא יודע - מיד

מלאכי חבלה שולטים בו!" (מדרש משלי י, ב), "הלל מחייב את העניים, ור' אלעזר את העשירים", (יומא ל"ב:) ו"מלמד שכל אחד נכווה מחופתו של חבירו" (בב"ב ע"ב:)."

-**אתה** צודק, אתה טוען טוב. אבל לפי דבריך יוצא, שכל אדם יכול להיות כל דבר! האם זה נראה לך אפשרי? הרי לא קם נביא כמשה, ולא חכם כשלמה! כלומר, גם לאפשרות שלך לגדול בתורה ובמצוות יש גבול. האם נראה לך שה' מצפה ממך להיות מלך ישראל, למשל?"

"**מצחיק**... ברור שלא..."

-**אז** מה הוא כן מצפה ממך?"

"**לא** יודע... איך אפשר לדעת?"

חייב או נתבע?

"**בסדר**, לגבי מדרגת החסידות אני מקבל. זה מפורש. אבל מה תאמר לגבי דרגת ה'צדיק'? הרמח"ל כותב, שלהגיע לסוף מדרגת הנקיית כל אחד חייב! מזה אתה לא יכול לפטור אותי ולומר שאני ממלא את הציפיה של ה' ממני. כל יהודי חייב להיות נקי!"

"זה מאוד מחדש מה שאתה אומר... הייתי רוצה שתראה לי מקורות לזה. אבל אם נניח שזה נכון, הרי שזה די מאכזב. אם עד היום חשבתי שאם רק אתאמץ אוכל להיות 'בשורה הראשונה' של עובדי ה' ולומדי התורה, וכעת אתה אומר שלא רק שאני לא 'הכי טוב', אלא שיתכן שגם לעולם לא אוכל להיות 'הכי טוב'!"

"מה זה 'השורה הראשונה' של עובדי ה'?" יש כזו תחרות? 'הכי טוב'? זה תלוי בשאלה מה הוא הטוב. מה זה 'הכי טוב'?"

"אתה יודע אלו בחורים מוערכים על-ידי כולם... אבל חרץ מזה, למה לא כל אחד יכול לזכות במדרגות של חסידות וקדושה? מה, גם שם יש פרוטקציה?"

"ח... חלילה... אבל למה לך לרצות מדרגות?"

"מה זאת אומרת? להשיג רוח הקודש! דביקות בה!"

"נו, ונראה לך שאם תעשה כל מה שה' רוצה שתעשה, ותמלא את רצונו ממך לפי הכוחות שהוא נתן לך, נשמחך לא תהנה מזיו השכינה, לנצח נצחים, ברמה הגבוהה ביותר שהיא יכולה, וזאת רק משום שישנם אחרים, שלהם ה' נתן יותר יכולת?"

"לא יתכן. אבל בעולם הזה? מי שלא יכול להיות חסיד וקדוש, לא יכול להיות בעל רוח הקודש!"

"נכון. אבל אם ה' לא נתן לאדם את הכוחות המתאימים להיות בעל מדרגה כזו, מדוע הוא רוצה אותה? וכי הוא מבין טוב יותר מהבורא מה הדבר הטוב ביותר עבורו? אתה יודע מה, זה מזכיר לי את קורח... ה' לא בחר בו לכהן, אבל הוא כן רצה. כביכול כי הוא רוצה קדושה כמו של משה ואהרן. אבל כולם יודעים מה באמת הניע אותו לזה. הקנאה ותאוות הכבוד! תחשוב על זה רגע..."

"נכון מאוד. אך בכל זאת. האם לדעתך כל ילד בן י"ג יוים אחד נתבע על כך שהוא לא 'נקי'? תראה את דברי המס"י בפרק י! 'והנה וודאי כי מלאכה רבה היא לאדם להגיע אל שלימות המידה הזאת...". זה יכול לקחת שנים!"

"אבל אם אתה אומר שגם בנקיות אדם אינו חייב להגיע אל השלימות שלה, אז מה ההבדל בין פרישות לנקיות?"

"לא אמרתי שאדם אינו חייב להגיע אל שלמות הנקיות. מה שאמרתי הוא שה' אינו תובע את האדם שעדיין לא יכל להגיע לשלמות הנקיות. אם כן ההבדל ברור. אין אדם מישראל שיכול לפטור את עצמו משום מצווה ומשום דקדוק בין בעשה ובין בלא תעשה בין מדאורייתא ובין מדרבנן.

זאת בניגוד למידות פרישות וחסידות, אשר לכאורה אדם אינו חייב בהן אפילו אם הוא יכול. וכלשון הרמח"ל - 'השרידים אשר בעם החפצים לזכות לקרבתו יתברך'. אך לגבי התביעה או הציפיה של ה' מכל אדם - דבר זה תלוי בכוחות שה' נתן בו!"

"איך יתכן שאדם חייב בדבר, אך אינו נתבע עליו? אם הוא חייב בו, ממילא ה' גם מצפה ממנו שיעשה אותו!"

"לא בהכרח! אביא לך משל מהעולם שלנו. במבחן. במבחן ישנו מספר כלשהו של שאלות, שיחד תננה את סכום הציון המלא. לעיתים ישנן גם שאלות זכות. את שאלות הזכות מלכתחילה אין חובה למלא. לעומתן, את השאלות הרגילות חובה למלא. אם ישאל מישהו האם הוא פטור משאלה מסוימת, אזי התשובה היא שלא. יש לפתור את כל השאלות. עם כל זאת, לא בהכרח הציפיה של ה' ה'בחן מהנבחן היא שיקבל את סכום הציון המלא. יתכן שגם ציון חלקי יהיה מספיק, כל אחד לפי יכולתו. כך גם כאן. אין פטור משום מצווה! אולם מה הציפיה של ה' מכל אחד - זאת איננו יכולים לדעת! יתכן, שאדם לא יתבע גם אם לא הצליח לקיים הכל."

"**יופי**". אז רק אוודא שהבנתי אותך נכון. אני סיפרתי לך על הרגשה של חלישות הדעת וכעין חוסר אונים ויאוש מלעמוד במה שחשבתי שה' דורש ממני, כלומר להצליח ברמה הגבוהה ביותר של לימוד התורה ועבודת ה'. אתה הראית לי, שהנחת היסוד שלי היא שכל אחד יכול לעשות הכל, ואפילו הבאתי מאמרים כהוכחה. אלא שהראית לי, שזה לא הגיוני, ואפילו מפורש במס"י, שלא כל אחד ראוי ומחויב בכל מדרגה, וממילא אין לי ללמוד ממה שאחרים מצליחים למה שאני מחויב. אני צריך שתתרחץ לי את המאמרים שהבאתי. ראיתי שהרצון שלי להצליח בתורה ובעבודה, הוא גם מתוך רצון למעמד חברתי וכדומה, ולא רק כי אני רוצה לעשות את רצון ה'. כי אם כן, מדוע אני חפץ בעבודה אחרת ממה שה' נתן לי? כל זה מאושש את רוחי! עדיין לא הבנתי איך כל זה קשור להרגשה של ה'סתם' שאני מרגיש, אבל כבר יש לי יותר אמון שאפשר לשנות את ההרגשה גם בלי 'ערכון'..."

"**פש...** ממש משמח אותי. נמשיך בעז"ה מהמקום שעצרנו. שיהיה לך זמן חורף מוצלח באמת, וחורף בריא!"

"**תודה**. וגם לך."

"**אתה** צודק. זה אמנם לא קל לעכל, אך זו האמת. יצר הרע, וענייני העולם הזה, כמו הערכה ורצון להיות במרכז, מצליחים לבלבל אותי, וגורמים לי בעצם לרצות דבר אחר ממה שה' רוצה בשבילי! זה באמת לא מתקבל על הדעת. אבל בכל זאת, מדוע אדם אחד מקבל תפקיד מכובד ונעים, ואדם אחר תפקיד קשה ובזוי? אני כמובן לא מערער על מה שה' עושה, אני רק רוצה להבין..."

"**אני** מוכרח לציין שאתה תופס מהר... ולגבי השאלה, היא פתח טוב להעמקה בנושא שבו אנחנו עוסקים, אך זה נושא בפני עצמו. לכן נראה לי שנעצור כאן ונמשיך בעז"ה בפעם הבאה."

"**בסדר** גמור. האמת היא שאני כבר מרגיש שינוי. עצם התפיסה שאם חברים שלי מצליחים במשהו זה אומר שגם אני יכול וממילא גם חייב, התערערה! וזה כבר נותן לי איזו מנוחה. אבל חוץ מהמקורות שאני רוצה שתראה לי, יש לי שאלות מהותיות נוספות בנושא. איך אני יודע מה אני אכן חייב, כמה אני יכול, וגם - מה לגבי עניינים שאינם ענייני עבודת ה', מדוע ישנם אנשים שמצליחים יותר מאחרים, ועוד."

"**מצוין**. תחשוב עליהם חודש, ותבוא מוכן בחודש הבא... התשובות כולן קשורות זו בזו, וגם לשאלה ששאלת קודם."

חדש מבית 'קדושת ציון'

קו טלפוני, בו יושמע דבר האגודה על ענייני השעה

בשלב הראשוני הקו פועל במתכונת שבועית, ואנו שואפים להרחיב אותו ככל שיתאפשר בעזרתכם.

מספר הקו 079-5401616

דעת החתם סופר על ארץ ישראל בתקופתנו [ב]

הרב חיים פרידמן

[מאמר כא]

במאמר הקודם הבאנו את השאלה שהפנה אלי אחד מקוראי הגליון - אילו היה ה'חתם סופר' חי בימינו - האם הוא אכן היה סובר כמו הדעה שאתם מייצגים, הרואה באופן חיובי את בנין הארץ בימינו וההכנות לגאולה, או שמא שיטתו היתה הפוכה בדיוק, והוא היה סובר כמו השיטה אותה מייצגים חסידי סאטמר, ולפיה כל מה שקורה בימינו הכל מעשה שטן, ועלינו מוטל למשוך ידינו מכל מה שנעשה ולברוח ח"ו מארץ הקודש לטומאת ארץ העמים?

והשבתי, שבנדון דידן לא צריך לחפש "מה היה אומר" - אלא לראות "מה אמר". זאת, משום שניתן לערוך השוואות ברורות ומוכחות בעליל בין דברי החתם סופר לבין דברי זקנו של ה"ויאל משה" - שעל שמו קרוי הספר.

ובמאמר הקודם הבאנו הוכחות ברורות מכמה מקומות בדברי החתם סופר, ולפיהן הוא חולק בצורה חריפה וחד משמעית על דברי ה"ישמח משה" שהובאו ב"ויאל משה" - ואשר מהווים מרכיב מרכזי לשיטת סאטמר - עיין שם.

היזוק החתם סופר - לעליית תלמידי הגר"א לירושלים

מלבד המבואר במאמר הקודם בחלק העיוני - להלן נראה מחלוקת חזיתית בהווי המציאותי בין ה'חתם סופר' לבין ה'ישמח משה', וכך היה המעשה:

כך ירושלים היא שורש הקדושה והבנין של כל ארץ ישראל, ושאר ערי ארץ ישראל - ביחס לירושלים - הם ענפים, כל אחד ענף לעצמו. לכן אם בונים את צפת - המעשה הזה בונה את צפת, ולא את שאר ערי הארץ, ולא זו בלבד, אלא שצפת עצמה עדיין חסרה, כי השורש שלה, שהוא ירושלים - אינו בנוי. אך כאשר בונים את ירושלים - ממילא נבנית ארץ ישראל כולה על כל ענפיה, וכפי שאירע אח"כ, שירושלים נתמלאה על גדותיה, עד שיצאו מחומות ירושלים, בפעילות הגאון ר' יוסף ריבלין זצוק"ל, ומשם נבנתה - וממשיכה להבנות - כל הארץ.

בשנת תק"ע עלו תלמידי הגר"א לארץ ישראל. עליתם לא היתה רק עליה פרטית שלהם, אלא היא שינתה את התמונה שהשתרשה בתודעה עד אותה תקופה. אם עד זמנם של תלמידי הגר"א, היתה העלייה לארץ ישראל נחלת אנשים

עיר הקודש, הוא הגאון מהו' מענדל, שהיה תלמיד מובהק מהגאון מהו' אלי' ווילנא זצ"ל, הוא יסוד מוסד קהלת אשכנזים החדשה בירושלים, והיה גדול מאד...

והנה זה הגאון ה' גדול גם בח"ל ועלה ונתעלה ונתקדש בא"י כפול ומכופל ד' פעמים, ראוי להספיד וי חסרנו גברא רבא".

ובענין רעידת האדמה כתב ה'חתם סופר' טעם הפוך מן הקצה אל הקצה, שרעידת האדמה ארעה דווקא בגלל שלא הלכו בעקבותיהם של תלמידי הגר"א שעלו ליישב את ירושלים. וזה לשונו (דרכות ח"ב דף של עמוד ה') בהספד על הצדיקים שנהרגו ברעידת אדמה בצפת, כ"ד טבת תקצ"ז -

"אך לפי דברי אלי' זכור לטוב שרעידת הארץ הוא מקנאת ירושלים, נ"ל כי צדיק הוא אלקינו, וקנאת ירושלים עשתה זאת, עיר שחוברה לו יחיד, שם הר המוריה עקידת יצחק, שם שכב יעקב וחלם לו סולם, שם הר בית ה' ותל שכל פיות פונים, ולא זזה שכינה מכותל מערבי, והנה נשכחה לגמרי, זה מקרוב מאה שנים שמו פניהם לצפת, כי שם קבר איש אלקים הרשב"י במירון, והאר"י בצפת, וכל העולים לא"י לא שמו פניהם אלא לצפת או לטבריה, וירושלים נשכחה לגמרי, והורד מכבוד, ובמקום שגם בזה"ז מצוה לעלות לרגל לירושלים, כמ"ש והוכיח בשאלת יעב"ץ ח"א, לא שם איש על לב אלא לעלות לצפת להילולא דרשב"י, אשר כבר היה לי ויכוח בזה עם הגאון מהר"ז מרגליות זצ"ל (ש"ת ח"ט י"ד, רל"ג רל"ד)... ועכ"פ לא ידעתי מה מקום להילולא ולעזוב את ירושלים עד החימה עזה בעו"ה, וצדיק ה' המביט לארץ ותרעד, אותיות עד"ר ירושלים הקודש, וצדיק הוא גאון עזיננו מהו' ישראל [= החת"ס

אחד מאלו שזקקו לשאלת העלייה, היה בעל ה'ישמח משה', זקנו של בעל 'ויואל משה' שאף קרא את ספרו על שמו וכנ"ל. וכאמור לעיל, בעל ה'ישמח משה' מסביר באריכות ובנימוק מדוע הוא אינו נוהג כתלמידי הגר"א, ומדוע הוא ממשיך לשבת בארץ העמים. וכבר דנו לגופם של טענותיו, וראינו מה ההתייחסות אליהם לפי משנתו של ה'חתם סופר'.

אמנם לא זו בלבד שה'ישמח משה' דן על העלייה הפרטית שלו, אלא הוא גם החווה דעתו וביקורתו על עליית תלמידי הגר"א, וכך הוא כותב בהמשך אותו מכתב (הוצא 3' ישמח משה', סוף חלק 7):

"...ולי נראה ברור מפני הרפתקאות דערו אל עיר הקדש שנה אחר שנה, מהביזה שבזזו אותם, וטמאו נשים על ס"ת שבהיכל, ושנה זו מהרעשת הארץ נהרגו בעו"ה לאלפים, זה יראה שרצון השי"ת שכעת לא נילך מעצתינו ומרצונינו לא"י, רק שנמתין שמשיהו צדיקנו יוליכנו לארצינו..."

דבריו נסובים על אותן צרות שעברו תלמידי הגר"א שעלו לירושלים, שהם סבלו את ה'הרפתקאות דערו אל עיר הקדש' באותם שנים. והוא כותב, שדבר זה מראה שלא עשו כרצון ה'.

והנה זה לעומת זה - החתם סופר התייחס אל תלמידי הגר"א בהערצה ובאהבה מופלגת, ושיבח אותם ואת מפעלותיהם, וכפי שהספיד על הגר"ר מנחם מנדל משקלוב, מייסד הישוב בירושלים (דרכות ח"ט, דף ש"מ"ה, 3) -

"עוד היום שמועה שמענו משכיבת הצדיק ראש ופקיד דקהל אשכנזים בירושלים

מתלמידינו לעלות לארץ ישראל, ובפרט לירושלים [חוץ מתלמיד אחד - כולם עלו לירושלים], בצעירותם, על מנת לבנותה, והם פעלו במסירות רבה למען פיתוחה ובניינה וגאולת אדמותיה מהערבים, כאשר מעל כל מפעלותיהם חופפת האהבה והמסירות לארץ ישראל של רבם החתם סופר זיע"א.

פרטי הדברים יובאו מעתה במדור 'בעקבי הצאן' - מתוך הספר "ארץ ישראל במשנת החתם סופר" מאת הרה"ג רבי יעקב ווייס שליטי"א מירושלים - "תוכו רצון אהבה, אמרות קודש, זיקוקין דנורא, אשר יצאו מפי מרן זצוק"ל, אודות יקרת מעלות ארצנו הקדושה וזיו הדר קדושתה".

ואלו פרקיו:
פרק א: קדושת ארץ ישראל.
פרק ב: פרי הארץ לגאון ולתפארת
פרק ג: ארץ הצבי
פרק ד: נחלה לישראל.

פרק ה: וירשתם אותה.
פרק ו: וישבת בה.
פרק ז: ירושלים עיר הקודש.
פרק ח: למען ציון לא אחשה
פרק ט: תלמידי מרן החת"ס זצוק"ל בארץ ישראל.

(המשך יבוא א"י"ה).

חיים פרידמן
מצאצאי החתם סופר זיע"א

הזכירו לעיל: "היום הגיעני מכתב מירושלים הקדושה, מקדושה, ידידינו, גאון ישראל, מהו ישראל בעהמ"ח פאת השולחן" - אשר קבץ יתר פליטת צפת להעלותם ירושלים, והיו שם לאחדים, עד תבנה ותכונן ירושלים בב"א".

וכן מספר הגאון רבי ישראל משקלוב ברשימותיו: "שהגאון הצדיק הרב המפורסם כבוד מו"ה רבי משה סופר, נעשה לי ולכוללנו אוהב נאמן" (הס'ס על כחומ'ס ח"צ עמ' 106).

ועוד מובא ("חון ניון" פרק כג, עמוד 99):
"עוד בשנותיו האחרונות [של הגאון ר' הלל ריבלין משקלוב] התחילה גם עלית תלמידי הגאון ר' משה סופר ה"חתם סופר", שעמד בקשרי מכתבים עם ר' הלל במשך שנים רבות בנוגע לעליה ותנאי ההתישבות".

א"כ לא נשאר צל צלו של ספק, שכבר בשורש הדברים רואים, כי דרכיהם של ה'חתם סופר' ושל סאטמר נפרדות מן הקצה אל הקצה, לא נגע ולא פגע, ולא קרב זה אל זה. ומאידך, היה ה'חתם סופר' חבר אל תלמידי הגר"א, וקרא לכל בית ישראל ללכת בעקבותיהם.

ולא זו בלבד, אלא ה'חתם סופר' גם הנהיג הלכה למעשה, כאשר המריץ ועודד רבים

מנורי!

לתומכי וידידי האגודה! ניתן להיות גנוי על עלוני "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק באחזקת העלון. מתרומה בסך 10 ש"ח לחודש ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלון עד לבית. באותה הזדמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים לצורך חלוקה.

פרטים ניתן להתקשר למספר 052-7137627, או במייל - yyy7@neto.bezeqint.net

דיון בעקבות המאמר מהחודש הקודם "להציב את הרף" הרב יהודה אפשטיין

תורנית כצורת קבלתה מסיני, ללא סילופים - ראוי לשם 'חרדי'.

ב. התעלמות החרדים מכלל האומה, והסתפקות בקירוב של אחוזים בודדים. תיאור מדויק של התהליך שעבר על שכבות האוכלוסייה מאז קום המדינה.

במאתיים השנים האחרונות - עם ישראל התמודד עם מגוון צורות של ירידה רוחנית ציבורית, בפריסה גאוגרפית ומנטאלית נרחבת, ובכל מקום התעוררה בעיה זו במלא חריפותה - האם יש להשקיע בכלל בה הציבור, או להסתגר ולבנות חברה עתידית מתוקנת?

בפראג שלאחר ה'נודע ביהודה' נקטו בגישת ימין מקרבת, לא ליטוש שום חלק מהציבור מאחור. בפרשבורג הניף ה'חתם סופר' - יליד פרנקפורט - את דגל ה'חדש אוסר מן התורה' במלחמת חורמה של שמאל דוחה. בשני האזורים רבבות נסחפו להשכלה ולהתבוללות, אך השואה הגיעה לפראג של 35,000 יהודים ופחות ממאה אורתודוקסים. גוף שרוף שרפו הנאצים. בפרשבורג השואה השמידה מפקדה מפוארת של יהדות, שהשפיעה על כל מרחבי הונגריה (מלאמז)

פר"ג מול פרשבורג' למסר"ם לובין).

בדור מאוחר יותר חזר הרש"ר הירש לפרנקפורט ויסד בה קהילה מתבדלת. מולו אחז הרב מוריצבורג שבתנאים רבים יש להישאר ולשמור על הקהילה הכללית. תנאיו של הרב מוריצבורג הופרו בתוך ימים, ואילולא הפרדת הקהילות שהוביל הרש"ר, יהדות אשכנז היתה נעלמת.

אמריקה ה'גולדענע מדינה' - שמשה במשך מאות שנים כגשר חרדי-סטרי להתדרדרות רוחנית, ולא הועילו מאמצי כל הרבנים ותלמידי החכמים

המאמר מהחודש הקודם אודות כריתת אמנה חברתית עורר דיון נרחב, כאשר רבים הקוראים, אשר הביעו תמיכה ברעיון של לקיחת אחריות מצד הציבור החרדי על כלל ישראל בדרך לכינון מלכות התורה. אמנם היה מטבע הדברים גם מי שהרעיון עורר בו חשש משינוי הסדרים הנוהגים כיום, ואשר ראה בכך סוג של איום על צורת החרדיות כפי שאנו מכירים אותה. אחד הקוראים הנכבדים העלה את טענותיו על הכתב, והיא מובאת להלן, כשתשובתה בצדה.

ז"ל המכתב:

לכבוד מערכת 'קדושת ציון' שלום וברכה,

במאמר הנכבד 'להציב את הרף' - כריתת אמנה להצלת עם ישראל' הועלו מספר טענות חשובות, אשמח אם תוכלו לפרסם את הערותי על המאמר.

א. האם את פני משיח יקבלו רק חרדים?

'חרדיות' אינה קבוצה, ואינה תלויה בצורת לבוש, אלא מבטאת תפיסת עולם של נאמנות למקור והיצמדות ככל האפשר לצורת היהודי המקורית. הגדרות הבסיס הן מחויבות מוחלטת להלכה, וכפיפות לדעת תורה. צבע הכיפה לא משנה - ויעידו חסידי 'תולדות אהרן', שכולנו מגדירים כחרדים. כשבא יהודי שמכריז על עצמו "אני דתי-לאומי" ותובע שנתחסס אליו מבלי לשפוט את כיפתו, נשאלת השאלה מה כל כך מהותי מבחינתו באותה כיפה - שהוא מסרב להחליפה? הכיפה מסמלת, אי אפשר להתעלם מכך. היא מסמלת ערכים נוספים שאינם שאובים מהיהדות.

וודאי וודאי שיהודי אמיתי, בכל צורת לבוש, נשאר יהודי אמיתי. ומי שהשקפת עולמו היא

תרומה והרחבת קהל היעד של ארגוני הקירוב - להגיע לכל בית יהודי בארץ ובעולם, מהר לפני שיבלע במערבולת ההתבוללות.

בכבוד רב,
אריה רוזנבאום
בני ברק

זוהי תשובתנו:

לכבוד הרב אריה רוזנבאום שלום וברכה,

אנו מודים לך על מכתבך ועל ההתיחסות העניינית שבדבריך למה שנכתב כאן בחודש הקודם במדור 'דעת ציון' תחת הכותרת 'להציב את הרף - כריתת אמנה להצלת העם היהודי'. העלית מספר נקודות חשובות לדיון, וברצוננו להתייחס אליהן אחת לאחת.

בתחילת דבריך העלית על נס את החרדיות כביטוי של נאמנות למקורות ומחויבות להלכה ולדעת תורה. נראה, כי דבריך נאמרו בעקבות מה שנכתב כאן על כך שהחרדיות אינה הגדרה לאומית, אלא הגדרה קהילתית, שכן לא הייתה במאמר כל התייחסות אחרת להגדרת החרדיות. ואמנם הגדרתך היא נכונה במידה חלקית, אלא שכלל שהיא נכונה, היא נכללת באותו תחום שעליו כתבתי, כי 'החרדיות היא תופעה נהדרת ואנחנו גאים בה' ושאיננו מוכנים בשום פנים להגמיש את הגדרתה. אולם הנידון העיקרי שבמאמר לא היה על אבחנה זו שבחרדיות, שהיא באמת הסיבה להיותנו חרדים, אלא על אבחנות אחרות שנספחו לאותה הגדרה, ואשר גורמת לכך שהעולם החרדי הפך למגזר במקום שיהיה צורת החיים של כלל האומה. במסגרת תופעה זו ניתן לראות, למשל, כיצד נושאים קריטיים ביותר הנוגעים לכלל ישראל, אשר כל ענין גילוי יחוד ה' שהוא תכלית הבריאה נוגעים להם ישירות - נושאים אלו הופכים למשניים ולבלתי רלוונטיים דווקא בציבוריות החרדית. במסגרת תופעה זו, כפי שנכתב כאן בעבר, ניתן לראות כיצד באופן מודע וללא שמץ של הכרה בעיוות שבדבר, יכולים שני תלמידי חכמים יראי ה' מובהקים

שהגיעו ונשלחו לשם, עד שהגיע ר' אהרון קוטלר והקים ישיבה על טהרת הקודש [למעשה הוא הצטרף לתשתית קטנה שהתחילה את הכיוון].

וכאן בארץ - ה'מזרחי' דברו על אחריות כלל-ישראלית, החרדים כביכול התעלמו. אסטרטגית ה'חזון איש' הביאה אותנו אל מעבר למיליון נפש יהודים של צורה. אסטרטגית ה'מזרחי' הביאה את בנט, ופתיחת כל מצווה ולא לדיון מחדש.

יש מצבים שבהם אין ברירה, היכולות מוגבלות, וכשמשקיעים בכיוון שגוי - עלולים לאבד הכל.

החזון אפגישתו עם הרבי'ה מסאטמאר זצ"ל שרטט את האסטרטגיה - לשמור על החינוך, להרבות עוד ישיבה, עוד תלמוד תורה. הניצחון בסוף יגיע (עדות הרב וואזנר זצ"ל).

הבריסקער רב היה מזהיר מטעות בהגדרת המטרות - איננו נלחמים כדי לנצח, אנו נלחמים כדי לא להיכנע. ברור שהוא גם רצה מאוד לנצח, שכלל ישראל ישמרו הכל, אבל בלהט הרצון לנצח עלולים להיסחף מבלי משים, והמעין בעיתונות הד"לה בדת - יראה על מה נסובים הדיונים שם.

ובכל אופן - החרדים לא הסתגרו באנוכיות. הם הסתגרו באכפתיות. החרדיות היא תיבת נח, המבול שוצף מכל עבר, וחוסר התיבה בכל הזדמנות מנסים להושיט חבל ולמשוך עוד אנשים אל התיבה.

ועוד נקודה - מדברים על לקחת אחריות על כלל ישראל. אנשים שאינם מעוניינים לשמוע על תורה ומצוות, אינם מעוניינים שחרדים יקחו עליהם אחריות, ואם ננסה - זה עלול להגיע למלחמת דת.

בקיצור - 'לב לאחים', 'הידברות', 'צהר' ו'ערכים', 'נפש יהודי' ו'איילת השחר', ועוד עשרות דומיהם, אנשים מסורים ויקרים - הם התשובה.

ג. החלת תורת 'קדושת ציון' למעשה.

אני מציע שנתמקד בפעילויות לפי הצעת ה'חפץ חיים' וה'חזון איש' - עיסוק ולימוד למעשה של הלכות זרעים, קדשים וטהרות.

כולל הערכים הלאומיים, שאף הם שאובים מהתורה כאשר מבינים אותם אל-נכון, אלא שאף הם גדלו בבית בו הלכו עם לבוש מסוים, ולא ראו ענין להחליף אותו. מבחינתי אלו אנשים חרדים לכל דבר, בעוד שהראשונים שהזכרתי אינם חרדים כלל, על-אף צבע הכיפה. כמוכן, שבסך-הכל הציבור הנחשב ל'חרדי' יש

בו יותר אנשים שעונים על הגדרת החרדיות שהזכרת, אך לא הייתי ממחר לחרוץ את דינו של אדם על-סמך לבושו החיצוני, שכן הלבוש אמנם אמור לבטא כלפי חוץ את השקפת עולמו של אדם, אך יש לו גם גורמים נוספים, כפי שהזכרנו. כך או אחרת, ענינו של המאמר לא היה הגדרת השאלה 'מיהו חרדי?', שראויה אמנם למאמר בפני עצמו, אלא דווקא הגדרה לאומית, שתחתיה ישכנו יחדיו אנשים שונים ממגזרים שונים, עם כיפות בצבע שונה, ואולי אף אנשים בלא כיפה כלל, במידה ויחליטו גדולי התורה, כי הכיפה אינה מהווה סף כניסה לאומה, והדבר כמוכן יוכרע לפי שיקול דעתם (וראה בספר 'א"ח סימן ח' סעיף 3' ובש"מ א"ח חלק ד' סימן 3', הדגים בשאלה האם יש כאן חייב על כולם או לא, וכמוכן שיש עוד מה להאריך בידון).

לא לאכול האחד בביתו של השני, ואף אחד לא חושב בכלל שיש ליצור מצב בו יהיה הכשר אחד המקובל על כולם. אדרבה, כך אומרים, יראת השמים של האדם נמדדת על-פי מספר ההכשרים שהוא לא אוכל, כאשר רוב ככל האנשים אינם יודעים להסביר אפילו בקווים כלליים מה הבעיה ההלכתית בהכשר זה או אחר

שאינם אוכלים ממנו - די בכך שיאנחנו' לא אוכלים 'אצלם'. והגם שלעיתים באמת יש מקום להבדלות ולהרחקה מכל מיני גורמים שנראים פשרניים [כאשר באמת יש לכך סיבה הלכתית או השקפתית אמיתית, ולא בשל מחלוקות פוליטיות חסרות משמעות], הדבר צריך להיעשות מתוך צער וחוסר בררה באמת, ומתוך שאיפה לכונן כאן בסופו של דבר חברה שבאמת תכלול את כלל יראי ה', אשר היא בסופו של דבר תהווה את הבסיס של הציבוריות הישראלית הכללית, ואליה יהיו נספחים כל היהודים. על כך כתבתי, שהחרדיות כיום אינה הגדרה לאומית, ולכן עם כל מעלותיה בענין דקדוק ההלכה וכיוצא בכך - היא אינה יכולה להיות בסיס לכריתת אמנה עם כלל הציבור.

והגם שלעיתים באמת יש מקום להבדלות ולהרחקה מכל מיני גורמים שנראים פשרניים [כאשר באמת יש לכך סיבה הלכתית או השקפתית אמיתית, ולא בשל מחלוקות פוליטיות חסרות משמעות], הדבר צריך להיעשות מתוך צער וחוסר בררה באמת, ומתוך שאיפה לכונן כאן בסופו של דבר חברה שבאמת תכלול את כלל יראי ה', אשר היא בסופו של דבר תהווה את הבסיס של הציבוריות הישראלית הכללית, ואליה יהיו נספחים כל היהודים

שאלת ההסתגרות מול ההתבדלות היא שאלה היסטורית רבת-חשיבות, אך יש ליתן את הדעת בכל מקום למכלול התנאים אשר שררו כאשר הוחלט על פרישה והקמת קהילה חדשה, כפי שאירע בהונגריה ובגרמניה בשעתו. אנו רואים, כי על-אף שגדולי ישראל הצדיקו את פועלם של הרש"ר הירש ושל החת"ס, מכל מקום הם לא נקטו את אותה פעולה בארצות אחרות - בליטא, בפולין ובעוד מקומות, אלא פעלו במסגרת הקהילה היהודית הכללית. הרי לפנינו, שכל זמן וכל מקום מצריך שיקול דעת אחר, וההכרעה אינה אחידה בנידון.

מה שכתבת אודות הציבור הדתי-לאומי, אשר בעצם הגדרתו ככזה מורה שיש, כביכול, ערכים נוספים בהגדרתו שאינם שאובים מהיהדות - הגדרה זו אמנם נכונה במקרים רבים, אך ישנם גם מקרים רבים, לצערנו, בהם הגדרה זו נכונה מאד גם בקרב בעלי כיפה שחורה, אשר אולי אינם מבטאים זאת מבחינה חיצונית, וזאת משום שגדלו בבית חרדי ולא ראו ענין לשנות את צבע הכיפה, אך באמת הם רחוקים מאד מההגדרה החרדית כפי שהיטבת להגדיר לעיל. לעומת זאת, אני מכיר רבים וטובים בציבור הדתי-לאומי אשר לראשם כיפה סרוגה, וערכיהם שאובים כולם מהתורה,

ההתבדלות, משום שהבין, כי ארץ-ישראל דורשת בניה ועשייה, ואינה עוד תחנה בגלות הארוכה, שם כל מגמתנו ושאיפתנו הייתה הישרדות פיזית ורוחנית, ותו לא מידי. דברי מרן הגרי"ז אודות כך שמטרתנו אינה אלא לא להכנע, כלומר לשרוד, ולא לנצח – דבריו אלו נאמרו בעת שהיה הציבור החרדי מיעוט קטן אשר רוב בניו הולכים ונושרים לעבר החילוניות. המצב כיום שונה בתכלית, וכל מי שעניו בראשו מבין, כי יש ציבור גדול של יראי ה', שאם רק יהיה נחוש בטרתו להקים כאן שלטון יהודי ויהיה מאוחד וממוקד במטרה זו – תהיה זו רק שאלה של זמן עד שנגיע ליום המיוחל.

תנועת ה'מזרחי' בארץ לא נכשלה משום שדברה על אחריות כלל-ישראלית, אלא משום שלא השכילה להבין את חשיבות ההבדלות מהרשעים והמלחמה בהם, וכן לא הפנימו את היסוד, ולפיו אין להתפשר על שום דבר מההלכה למען רעיון נשגב ככל שיהיה. ואם תשאל, כיצד תדבר על הבדלות מחד ועל לקיחת אחריות מאידך? התשובה טמונה בעצם דברך, על דרכם של גדולי ישראל כאן בארץ – מרנן החזו"א, הגרי"ז, ולא פחות מהם – האבי עזרי, אשר זעקו את כאבם על כך שכלל האומה אינה הולכת בדרכי ה'.

מרן האבי עזרי זעק וזעק ושוב זעק, שאיננו יכולים להפקיר את הציבור במדינת ישראל לחילוניות. הוא אמר במפורש – והדברים מודפסים שחור על גבי לבן אין סוף פעמים ב'מכתבים ומאמרים' – **כי אין לנו בא"י גדול כהחז"ט שיוכל להורות לנו כאן על הפרדת הקהילות, ומכיון שכך מוטלת עלינו החובה לדאוג ליהדות של הציבור כולו בארץ ישראל.**

אולם לענייננו, נראה כי כל זה אינו נוגע, שכן הדיון על פרישה והקמת קהילה נפרדת היה נסוב על מציאות הגלות, בעוד שכאן מדובר על עם ישראל ששב לארצו. בהונגריה ובגרמניה, וכן בארצות בהן לא פרשו מהקהילה, כמו רוסיה ופולין – בכל המקומות הללו היה שלטון גוי, והשאלה הייתה האם להקים קהילה יהודית חרדית נבדלת מהקהילה היהודית הכללית. בארץ-ישראל, לעומת זאת, איננו חפצים בקהילה משלנו, אלא את השלטון אנו רוצים! למלכות ה' אנחנו שואפים! למדינת הלכה לכל דבר, לסנהדרין ומלך ומקדש וסדרים שלמים של חיים יהודיים. מה לנו ולנידון כיצד נופיע לפני הפריץ הגוי – אם כחלק מהקהילה היהודית הכללית, או כקהילה נפרדת? ענק המחשבה שבדורנו, ד"ר יצחק ברויאר, אשר אילו דבריו היו נשמעים היינו במקום אחר לגמרי כיום בתהליך הגאולה – מסמל יותר מכל את ההבדל בין הנידון של הפרדת הקהילות בחו"ל לזה של ארץ-ישראל. בספרו "כוזרי חדש", יוצא ד"ר ברויאר בתרועת מלחמה למען ההבדלות כתלמידו הנאמן של זקנו הרש"ר הירש, ובאדיקות בלתי מתפשרת קורא תיגר על כל אלו אשר התקרה אצלם ההשקפה הטהורה שהנחיל הסב הגדול בענין. אולם אותו ד"ר ברויאר, בבואו לארץ-ישראל, ועל-אף שהיה מתנגד חריף לתנועה הציונית מצד זה שהיא בקשה לצקת לעמנו תוכן אחר מאשר תורת ה' [ואכמ"ל בענין זה, הדברים כבר נידונו לפני מספר חודשים במאמריו של הרב נפתלי סופר בעלון זה, ועוד ידונו בעור ה' בעתיד] – עם כל זה, לא הצטרף ד"ר ברויאר ל'עדה החרדית' אשר נשאה את נס

הדיון על פרישה והקמת קהילה נפרדת היה נסוב על מציאות הגלות, בעוד שכאן מדובר על עם ישראל ששב לארצו. בהונגריה ובגרמניה, וכן בארצות בהן לא פרשו מהקהילה, כמו רוסיה ופולין – בכל המקומות הללו היה שלטון גוי, והשאלה הייתה האם להקים קהילה יהודית חרדית נבדלת מהקהילה היהודית הכללית. בארץ-ישראל, לעומת זאת, איננו חפצים בקהילה משלנו, אלא את השלטון אנו רוצים! למלכות ה' אנחנו שואפים! למדינת הלכה לכל דבר, לסנהדרין ומלך ומקדש וסדרים שלמים של חיים יהודיים. מה לנו ולנידון כיצד נופיע לפני הפריץ הגוי – אם כחלק מהקהילה היהודית הכללית, או כקהילה נפרדת?

ואף לא די בהחזרת כל היחידים בתשובה, אלא צריך גם להשקיע בהחזרת הציבור כולו כציבור בתשובה, וחבל על הציבור ששכח עיקר זה ומאבד בכך הרבה מן התורה והיהדות שהיה אפשר להנחיל לעם ישראל.

וכיון שהוזכר מרן האבי עזרי,

שהחודש חל יום השנה לזכרו, נביא אודותיו סיפור קצר ששמע אחד הכותבים הבכירים בעלון מפי עד ראיה, שאיננו יכולים להזכיר את שמו מטעמים מובנים, אך הוא היה ממקורביו הגדולים של מרן, ומסיפור זה נלמד עד כמה היה מחובר לכלל ישראל ועד כמה ראה את עמנו כעם, ולא רק כקובץ יחידים. וכה סיפר אותו עד ראיה - בימי מלחמת ההתשה נכנסו אל הרב שך הג"ר רפאל רייכמן והגרר"ש קרליץ והתאוננו בפניו על פרצות שיש בחומת החינוך. נענה הרב, ואמר להם כך - "כנראה זה ענין של גיל, בימי מלחמת העצמאות אני הייתי נכנס אצל מרן הרב מברסק ומתאונן בפניו על מצב היידישקייט הירוד, והוא היה מדבר עמי על קרבנות המלחמה..." ואז פרס לפניו הרב שך את עיתון 'המודיע' ואמר להם - "ראו, אתמול נהרגו שנים עשר חיילים צעירים. אני לא מסוגל לדבר היום על כל נושא אחר."

יהי רצון שנוכה מתוך דיבוק חברים והבנת המטרה המשותפת להשיב לב ישראל לאביהם שבשמים הן כיחידים והן כציבור!

הוא כאב והיה חורה לו עד מוות על כל חוק אנטי-יהודי ואנטי-תורני שנחקק כאן במדינה מצד עוצם חילול ה' וחילול התורה שיש בכך, שמדינה יהודית מכריזה על בגידה בתורה ובנותנה, והדברים ידועים ומפורסמים לכל באי שער עירו. ואשר לא ידע על כך - מוזמן להציץ הצצה חטופה בספר 'מכתבים ומאמרים'.

בשביל מה שלח מרן הרב שך נציגים לכנסת? האם בשביל תקציבים ליישובות? האם בשביל יהדותם של יחידים? יעיין נא כל אחד במשאותיו חוצבי הלהבות בערבי בחירות, בהם דיבר ברורות על צורת השבת במדינת ישראל, ועוד ועוד ענינים, שכולם ענין אחד - לצקת אופי יהודי למדינה היהודית שקמה כאן, אולי אמנם בעל כרחו ושלא בטובתו, אבל קמה.

בשביל מה שלח מרן הרב שך נציגים לכנסת? האם בשביל תקציבים ליישובות? האם בשביל יהדותם של יחידים? יעיין נא כל אחד במשאותיו חוצבי הלהבות בערבי בחירות, בהם דיבר ברורות על צורת השבת במדינת ישראל, ועוד ועוד ענינים, שכולם ענין אחד - לצקת אופי יהודי למדינה היהודית שקמה כאן, אולי אמנם בעל כרחו ושלא בטובתו, אבל קמה.

ובזאת אנו מגיעים למה שכתבת אודות ארגוני התשובה למיניהם. פשוט הדבר, שכל פעולותיהם ברוכות ופועלם רב, ובין כותבי העלון ואנשי האגודה נמנים לא מעט הפועלים במלאכת קודש זו. לא באנו חלילה להמעט

בערכה של אותה פעילות, רק רצינו למקד את תשומת הלב לכך, שבהסתכלות מעמיקה מתוך ראייה היסטורית של תהליך הגאולה כקיום התכלית האלהית בבריאה, ומתוך הבנה, שלשם כך עלינו לכוון כאן את ממלכת התורה - הרי שפעילותם של אותם ארגונים אין בה די, וצריך משהו נוסף באיכות, לא רק בכמות. והוא אשר אמרנו, שלא די בהחזרת היחידים בתשובה,

חברי אגודת קדושת ציון שמחים בשמחת ידידינו החשוב והנכבד

הרה"ג יהודה אפשטיין עורך העלון

דרגל התנות בנו בשעה טובה ומוצלחת

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיזכו לבנות בירת נאמן בישראל על אדני דתורה והיראה זכות דרישת ציון על טהרת הקודש תעמוד לו וזרעו יזכו במהרה עם כל ישראל לראות בשוב ד' ציון

קוראים כותבים

הרב ישראל רוזנברג

כתוב (תהלים קמו י) - "ימלך ה' לעולם לאהיך ציון לדר ודר הללויה". דוד המלך, המשורר ברוח הקודש לדורות עולם, משתמש בשירתו כאן בביטוי שכמעט לא מצינו בכל התנ"ך - "אהיך ציון". משמעות הביטוי היא שהאלהים שמיחד שמו על ישראל - מיוחד שמו גם על ציון, ועי' במלבי"ם שכתב, ש'אהיך ציון' מורה על הנסים והנפלאות הנעשים בכל דור כפי הצורך של אותו דור. וכן יש לבאר כינוי זה ע"פ הפסוק "כי מציון תצא תורה" (ישעיהו 3 ג; מנצח ד 3), שרק ע"י קיום חוקות התורה הקב"ה הוא אלהינו - עי' רד"ק שם. ומשני הפירושים הללו כאחד עולה, כי ההנהגה הנסית הזאת היוצאת מציון מתקיימת רק ע"י קיום חוקי התורה היוצאת מציון.

וכתוב מיד אח"כ (תהלים קמו יג) - "שפתי ירושלים אתה הללי אהיך ציון", כלומר כפי ההנהגה המיוחדת שהקב"ה נוהג עמה.

ומצינו במקום אחד בתנ"ך הנהגה מיוחדת זו (יואל 3 כג-כו) - "ובני ציון גילו ושמחו בה' אהיכם כיינתן לכם את המורה לצדקה ויודר לכם גשם מורה ומלקוש בראשון, ומלאו הגרנות ברוח ושיקו היקבים תירוש ויצהר, ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה הלק והחסיל והגזם חילי הגדול אשר שלחתי בכם, אכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולם, וידעתם כי בקרב ישראל אני

אמש, יום שהבטיחנו הקב"ה לסלוח בו לכל עוונותינו, אמרנו בברכת 'אתה קדוש' - 'ותמלך אתה ה' אלהינו מהרה לבדך על כל מעשיך, בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך - 'ימלך ה' לעולם לאהיך ציון לדר ודר הללויה'. ונתעוררתי בעת אמירת הדברים לכך, שאפילו שם אהי הארץ מתיחס דייקא לאהי ציון, ולא לכל ארץ ישראל. והיום נתעוררתי לכך, שזהו עומק הענין, שמינעת ההתגלות האלהית תלויה בכך שלרשעים יש צלם בהיכל ממש גם היום, וכדברי חז"ל על הפסוק - "קצר המצע מהשתרע" (ירמיהו יט טו) כח; ויואל ט; סנהדרין ק:). ולפי המתבאר כעת, הרי ההיפך של 'אהיך ציון' הוא רח"ל צלם בהיכל.

ויש להוסיף, שיתכן שבזה שונה ההשפעה היום ממה שהיתה בזמן חז"ל אפילו לאחר החורבן, כידוע מדברי חז"ל הקדושים, וזהו משום שאז עכ"פ לא היה צלם בהיכל, הגם שהיה חורבן, אך כיום - הגם שחזרנו אל הארץ הקדושה, ישנו מכל מקום צלם בהיכל ולדאבוננו אין איש שם על לב חוץ מיחידי סגולה, הגם שהיה מן הראוי להתאונן עוד יותר, שכבר חזרנו אל בית אמנו, אשר כל הדורות צפו והשתוקקו אליה ומסרו נפשם עליה, ואנו עומדים אצל הפתח, ונמנעים מלהכנס מחמת הצלם שעומד שם.

[*] נכתב כמוצאי היום הקדוש יום הכיפורים

התגלות זו תלויה בציון. וכמו שעד שבאו ישראל לארץ ישראל היה כל העולם מוכשר לנבואה, וכשבאו לארץ אין ראויה לכך אלא ארץ ישראל, כמו כן עד שבאו לארץ היתה ההתגלות האהית ראויה להתגלות בכל העולם, אבל משבאו לארץ לא הוכשרה לכך אלא ציון. ולכן הגם שבקריעת ים סוף אמרו - "ימלך ה' לעולם ועד", הרי משבאו לארץ נאמר - "ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לדר ודר ה'ללו-ה", וחז"ל קבעו זאת כנוסחה הנאמרת בתפלת הימים הנוראים, ולא את הפסוק משירת הים (ע"י נאצורכס בג"ל), משום כעת אין ההתגלות האהית באה אלא מציון.

**לא רק מלכות שמים מתגלה
בזה העולם ע"י מלכות בית
דוד אשר בציון, אלא גם
ההתגלות האהית כולה
המשברת ומשדרת את
מערכות הטבע - התגלות
זו תלויה בציון**

ועל כך קונן הנביא בשעת החורבן - "דרכי ציון אבלות" (איכה ב טז), ועדיין אנו מצפים להתגשמות הנבואה - "כִּי־נַחֵם ה' צִיּוֹן נַחֵם פֶּלֶא־חֲרָבֶתֶיךָ" (ישעיה נא ג). ויהי רצון, שנוכה האי שתא להסרת השיקוץ - הצלם שבהיכל - ולקיום דברי הנביא (ישעיה נב ג) - "לְקוֹרָא שְׁנַת־רְצוֹן לָהּ יוֹם נָקָם לְאַהֲבֵינוּ נִנְחָם כָּל־אֲבֵלִים, לְשׁוֹם לְאֲבֵלֵי צִיּוֹן לְתַת לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֲפֹר שְׁמֹן שְׁשׁוֹן תַּחַת אֲבָל מַעֲטָה תְהַלֵּה תַחַת רוּחַ פְּקָה" ■

וְאָנִי ה' אֵלֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם".
ועיין עוד בתהלים (קלג א) - "כְּטַל־חֶרְמוֹן שִׁירֵד עַל־הַרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צָנָה ה' אֶת־הַבְּרֶכֶה חַיִּים עַד־הָעוֹלָם" [ואח"כ ראיתי, שזכיתי לכוון לדברי הרוקח המצייץ פסוק זה על תהלים קמ"ז - עיי"ש בתפלת שחרית].

ודייקא פסוק זה מזכירים בקדושה, כי בו מונחת המלכת הקב"ה עלינו כהמלכת המלאכים, ועי' ברוקח - "ימלוך ה' - ט' תיבות בפסוק כנגד תיבות בק"ק עד כבודו לומר שירת דוד כמו שירת מלאכי השרת, לכך אמר הפסוק ימלוך עם ק"ק", ועי' אבודרהם.

וזדה כתפלותינו הנ"ל בימים הנוראים - "ותמלוך אתה ה' אלהינו מהרה לבדך על כל מעשיך, בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך, ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לדר ודר ה'ללו-ה".

מכל זה יוצא לנו על כל פנים, כי לא רק מלכות שמים מתגלה בזה העולם ע"י מלכות בית דוד אשר בציון, אלא גם ההתגלות האהית כולה המשברת ומשדרת את מערכות הטבע -

תורמים ומשתתפים!

קוראים יקרים, ככל שחולף הזמן ומתרבים הקוראים, וככל שעולה וגוברת הדרישה לפעילות נוספת בהיות אגודת 'קדושת ציון' הגוף היחיד כיום שמייצג את דרישת ציון על טהרת הקודש ביזרה הציבורית, כך הולך ונעשה כבד המשא המוטל על העוסקים במלאכה. העול הכספי גם הוא עולה בהתאם, ולשם כך אנו פונים אליכם הקוראים הנאמנים אשר מכירים בערכה של מלאכת הקודש.

[3] באמצעות כרטיס אשראי

באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל
QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

[2] באמצעות כרטיס אשראי

דרך 'קהילות' או 'נדרים פלוס'

[1] באמצעות העברה בנקאית

לחשבון עמותת קדושת ציון
בנק: 20 (מרחי) סניף: 459 (העיר העתיקה)
חשבון: 109491

בכדי לבסס את פעילות האגודה ובעיקר את הוצאת העלון באופן יציב, אנו זקוקים בעיקר להוראות קבע, אשר מאפשרות תכנון לטווח ארוך. המעוניין לתרום הוראת קבע יוכל לעשות זאת באמצעות כרטיס אשראי באחת הדרכים האמורות או באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל הנ"ל לשם קבלת פרטים לצורך חתימה על הוראת קבע בנקאית או מתן צ'ק פטור ממס.

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM @ 077-3180775 ☎ 079-5383396 📠

אשגבהו כי ידע שמי

הרב מנשה בן-יוסף

שמואל: בודאי הביטחון הכללי, הרי זאת היא האמונה בביאת המשיח שמי שאינו מאמין בה יצא מכלל ישראל.

מנחם: א"כ תרשה לי לשאול שאלה - הנה בענין הביטחון הפרטי, נפוצה התופעה שכל אדם שהיתה לו איוו ישועה לא צפויה, והוא רואה בזאת השגחה עליונה - מיד הוא טורח לספר את זה לכל חבריו וידידיו, והם לחבריהם וכו' וכו', וכולם עושים זאת מתוך הרגשה שזוהי פעולה גדולה ונכבדה להראות ולגלות את זה שה' משגיח על בני"א ומושיע אותם בעת צרתם, ויש המהדרים אף לערוך סעודת הודיה ברוב עם, ובני אדם שואבים חיזוק רב ועידוד גדול מסיפורים אלו של השגחה פרטית שנפוצים והולכים בעולם. ואע"פ שכדרכם של סיפורים, חלקם היו וחלקם לא היו, ואלו שהיו - בודאי לא היו בהכרח בדיוק כפי שמספרים אותם. האם המציאות שאני מתאר נכונה?

שמואל: מדויקת.

מנחם: האם האנשים שמספרים את כל הסיפורים האלו - קודם לכן לא האמינו בהשגחה פרטית, או שמא האנשים שמתחזקים באמונה ע"י הסיפורים האלו - הם לא האמינו בכך קודם?

שמואל: חלילה, כולם האמינו ומאמינים בהשגחה פרטית, אלא שכידוע יש 'ידיעת היום' ויש 'זהשבות אל לבבך'. כולם מאמינים, אך לא כולם חשים כך ומרגישים את זה בתוככי ליבם, וכל סיפור נוסף כזה וכל חוויה מחדש של מה שהם מאמינים בו ויודעים אותו בשכלם גורם להם לחיזוק הדבר בלב. זאת גם הסיבה לכך שלא חשוב כ"כ לאנשים לברר האם הסיפורים מאומתים ומדויקים או לאו דווקא, כיון שבין כך הם לא באים להעמיד על ידי הסיפורים האלו את

הנה רציתי לבאר בזאת איזה ענין יסודי באמונת ישראל, ולהקל על הקורא להתבונן בו ולהבינו ראיתי לסדר את הדברים כדו שיח, ואדגיש כי בכל מה שנוגע ליסודי היהדות אני אומר קבלו דעתי ולא לקבוע מסמרות באתי, אלא להעביר את אשר אנכי הצעיר מרגיש בזה לאמת, ואם הדברים רחבים ועמוקים יותר, 'לא עליך המלאכה לגמור' שנינו, ותקותי שיש בדברים שאבאר לכל הפחות תחילת הענין.

מנחם: ראיתי את העלונים 'קדושת ציון', הם מרבים לדבר ולעורר על כך שה' השיב אותנו לארצנו, קיבץ גלויותינו ונתן את ארץ ישראל בידינו, והם רואים בכל זה את התגשמות נבואות הנביאים. מן הסתם גם לך יצא לראות את זה, מה דעתך על כך?

שמואל: אני אומר על זה - או שכן או שלא, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מה הנ"מ בזה אם זו גאולה או גלות, אתחלתא דגאולה או סוף הגלות, ללמוד צריך, להתפלל צריך, לשמור את כל המצוות צריך, די לנו בזה, מה נ"מ לנו במה שמעבר לזה.

מנחם: בטחון בה' הוא ענין משמעותי בתורה?

שמואל: בודאי ובודאי, הגר"א הרי אומר שתכלית כל התורה זה הביטחון וכל ספר תהילים מלא במעלת הביטחון.

מנחם: הנה ישנו הבטחון האישי וישנו הבטחון הכללי, הביטחון האישי הוא שה' עוזר ליחיד בצרותיו, והביטחון הכללי הוא שה' לא עזב את עמו ישראל והוא ישוב ויגאלם בבוא היום. אמור לי - איזה משני הענינים האלו הוא יותר מרכזי ועיקרי בתורה.

מעשי ה', לחזק את האמונה שהיא יסוד התורה כי לא יטוש ה' את עמו - האם לא ראוי לעיין ולברר אם מה שאנו רואים זה קיום הנבואות, וא"כ אזי להודיע לבני אדם גבורות ה' אלהינו.

שמואל: דבריך טובים ונכוחים, ואני לא כ"כ מבין איך לא חשבתי עליהם עד עכשיו, יתכן אולי שמפני שהאמונה הזאת היא כ"כ יסודית ועיקרית, שהרי האמונה שאנו קשורים לנצח באהי ישראל ניתן להגדירה שהיא היהדות עצמה. אולי מחמת שהיא כ"כ יסודית, בנ"א מאמינים בה בשלימות והיא איננה צריכה אצלם חזיון.

מנחם: צר לי לבטל את הלימוד זכות היפה כ"כ שלמדת, אך לצערי אין הדבר כן. ראה בכל הדורות שהיו ישראל נתונים לבז ולמשסה כמה הוצרכו חכמי ישראל לברר ולחזק את אמונת הגאולה, בדרך שלפני גירוש ספרד המונים התנצרו מאיבוד האמונה בגאולת ישראל, וכמה טרחו חכמי ישראל דאז כמהר"י אברבנאל ובעל העקדה להעמיד את האמונה הזו כנגד כל המקטרגים אותה. להבנת התחושה שהיתה רווחת אצל יהודי הגולה, עיין למשל אצל רבנו הרמח"ל בדע"ת (פ"ט ט), וז"ל - "הדעת הרביעית היא דעת גויי הארץ האומרים, חטא ישראל, אין ישועתה לו באלהים סלה, ח"ו... ואורך הגלות מורה לכאורה על זה, ומפחיד הלבבות שאינם חזקים באמונה האמיתית".

אמור מעתה - במשך כל הדורות תמיד היה צורך לחכמי ישראל לחזק את ישראל באמונה בגאולתם, שהיתה נראית כדבר רחוק ומופקע, ומה נשתנה, אם כן, עתה בזמננו? אני מרגיש שההסבר מדוע אין בנ"א טורחים כ"כ לחזק בקרבם את האמונה החושית בביאת המשיח הוא אחר. בדורות עברו היתה הגלות קושי גשמי

אמונתם מחדש, שא"כ הם היו טורחים ומבררים אותה כראוי, אלא הם בסה"כ באים ע"י זה לחיות ולחזק את אשר הם כבר מאמינים בו.

מנחם: יפה מאוד, וא"כ נשאלת השאלה - אם האמונה בדבר השגחה פרטית ועזר אלהי ליחידים טעונה כ"כ חזיון ועידוד, מדוע האמונה כי ה' הוא אלהי ישראל לא עזבם ולא נטשם והוא עוסק כל הזמן בקידום גאולתם ובהשבתם לימי קדם - מדוע אמונה זו אינה צריכה חזיון ועידוד?!

שמואל: כודאי שגם היא צריכה חזיון ועידוד.

מנחם: אם גם היא צריכה חזיון ועידוד, האם נוכל לומר כי הנידון אם ה' התחיל את גאולתנו, והתחיל לקדם אותנו לעבר היום בו הוא ישכון בכבוד בהר ציון אשר אהב - כל זה הוא נידון לא משמעותי? הרי אם אכן זו המציאות, האמונה שלנו תחזק ותתעצם לאין ערוך! אגלה לך את אשר עם לבבי - מיום שהבנתי כי המציאות אותה אנו רואים היא קיום הנבואות עליהם נתבאר הנביאים, אם רוצה אני להתחזק באמונה, אינני צריך יותר מלשאת את עיני ימה וצפונה והתימנה

ומזרחה, ולראות כיצד כל אלו המקומות אשר היו שממה לפני שנים לא רבות - 'מלאות צאן אדם' כדבר ה' אשר דיבר על ידי יחזקאל נביאו (י"ט ט). רגיל אני לשמוע אנשים אשר מתלוננים על מצוקת הדיוור, ולרטון 'אוי גלות' ואני שומע אז את דברי ישעיהו - "עוד יאמרו באזניך בני שיכוליך צר לי המקום גשה לי ואשבה" (מ"ט ט), מטה אני אז את אזני אל ציון, וכמעט שאני שומע אותה אומרת "מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה" (ס"ט ט).

נחזור לענייננו. אם על-מנת לחזק את האמונה בהשגחה הפרטית, ראוי כ"כ להשתדל להודיע את

אם האמונה בדבר השגחה פרטית ועזר אלהי ליחידים טעונה כ"כ חזיון ועידוד, מדוע האמונה כי ה' הוא אלהי ישראל לא עזבם ולא נטשם והוא עוסק כל הזמן בקידום גאולתם ובהשבתם לימי קדם - מדוע אמונה זו אינה צריכה חזיון ועידוד?!

רגיל אני לשמוע אנשים אשר מתלוננים על מצוקת הדיוור, ולרטון 'אוי גלות גלות' ואני שומע אז את דברי ישעיהו - "עוד יאמרו באזניך בני שיכוליך צר לי המקום גשה לי ואשבה"

ישראל. אולי נגדיר זאת כך, כי מאותו המקום הנשמתי שבאה להם התשוקה לקרבת ה' ולגאולה – ממש גם באה להם האמונה כי היא אכן תבוא, וזה בשונה מצרות הפרט, שהרגשת הצורך בהם באה מהגוף, וצריכה הנשמה להתגבר ולעודד את הגוף שה' ניצב לימינו להושיענו.

מנחם: דברין נכונים, אך נראה לי שבשביל לענות לך אנחנו צריכים להבין מהי מטרת האמונה והבטחון בה'. מדברין נשמע, כאילו הבעיה בחוסר בטחון היא שאם האדם חש במצוקה ואין ה' עוזר לו, אזי הוא יכול חלילה לפרוק עול מתוך אכזבה מה' שלא ענה אותו, ועל כן לדברין מי שלא כ"כ מטרידה אותו הצרה, אין זה חשוב כ"כ שיאמין ויבטח בה', שהרי ממילא לא כ"כ מטרידה אותו הצרה.

שמואל: לא הייתי מגדיר זאת כך, הייתי אומר כי ענין הבטחון הוא, שהאדם ירגיש כי הדברים שחשובים לו ושהוא זקוק להם תלויים ברצון ה', ועל כן הוא תלוי כל כולו בה' ואין לו מציאות משלו.

מנחם: ומהו הענין של הקב"ה בזה? מדוע ירצה ה' שנדע כי אין לנו מציאות משלנו ואנו תלויים רק בו, האם הוא חפץ בביטול האישיות שלנו, כדיכי הביטחון העצמי שלנו?

שמואל: אדרבה – הבטחון העצמי האמיתי הוא כשהאדם יודע שיש לו גב חזק כ"כ שהקב"ה עומד מאחוריו לעזרו. אם האדם סומך על עצמו, אזי הוא מרגיש זרוק ועוזב בעולם אכזרי.

מנחם: א"כ המטרה של הקב"ה בזה שנבטח בו היא כדי שנרגיש רגועים ושמחים בעולם הזה, מטרת הביטחון היא לדאוג לשלות הנפש שלנו?

ומוחשי, ובני האדם הרגישו במצוקה מעצם היותם בגלות וביתר שאת לרגל הרדיפות השונות והצרת צעדיהם על כל צעד ושעל, על כן היו הם צריכים להתחזק בכך שהגאולה בא תבוא ועוד נוושע מגלותנו. כך גם היום ביחס לצרות הפרט, בני האדם מרגישים מאוימים מצרות הפרט, ועל כן טורחים הם לחזק בלבבם את האמונה בכך שה' משגיח ומושיע מצרות הפרט. מאידך, ביחס לגאולה הכללית – גאולתם של ישראל – אין בני"א מרגישים ממש מוטורדים מכך שהיא עדיין לא באה, הצורך שלהם בגאולה אינו כ"כ מוחשי, והאמונה הלא מוחשית בגאולה מתמודדת יפה עם הצורך בגאולה שהוא ג"כ לא כ"כ מוחשי. אך מי שהצורך בגאולתם של ישראל הוא אכן צורך מוחשי ומורגש עבורו כמו הצורך שלו בישועה מצרותיו הפרטיות – ודאי היה מרגיש מיד צורך לחזק את עצמו באמונה החושית בישועתם של ישראל, כמו שהוא מרגיש צורך לחזק את עצמו בישועותיו הפרטיות.

שמואל: צודק. כאשר אני מתבונן בעצמי אני מגלה שהצדק אתך, ויסוד מה שאין אני מרגיש צורך בחיזוק אמונת הגאולה, הוא מפני שקודם לכן אני צריך לעבוד על עצמי שאני ארגיש בכלל תשוקה וחשק לגאולה.

אך עדיין אינני מבין את הצורך בחיזוק האמונה בגאולה, הלא כאשר כבר אמרת – בני"א שאין מרגישים כ"כ צורך בגאולה, די להם באמונתם הלא כ"כ מוחשית בכדי להאמין בגאולה, ובני"א שחשים ומרגישים חשק ותשוקה לגאולה, הם אנשים רוחניים מרוממים, שקרבת ה' היא אשר חסרה להם, ואני מאמין שהם שלמים גם באמונה שאכן בא יבוא היום, בו יושיע ה' את

**ברורות עברו היתה הגלות
קושי גשמי ומוחשי, ובני
האדם הרגישו במצוקה
מעצם היותם בגלות וביתר
שאת לרגל הרדיפות
השונות והצרת צעדיהם
על כל צעד ושעל, על כן
היו הם צריכים להתחזק
בכך שהגאולה בא תבוא
ועוד נוושע מגלותנו.
כך גם היום ביחס לצרות
הפרט, בני האדם מרגישים
מאוימים מצרות הפרט,
ועל כן טורחים הם לחזק
בלבבם את האמונה בכך
שה' משגיח ומושיע מצרות
הפרט. מאידך, ביחס
לגאולה הכללית – גאולתם
של ישראל – אין בני"א
מרגישים ממש מוטורדים
מכך שהיא עדיין לא באה**

באופן המכבד את מעמדכם כקרובים אלי, ולא באופן שמחלל את כבוד מעמדכם, וממילא מחלל את כבוד ה' השוכן בקרבכם.

נחזור לענייננו. הביטחון בה' – הוא תובע אותו מאתנו לא חלילה על-מנת לדכא אותנו, וגם לא על-מנת שיהיו לנו חיים רגועים ונעימים, וא"כ עומדת בכל תוקפה השאלה – מדוע תובע ודורש הקב"ה מאתנו את הבטחון? יתירה מזאת, החיבה היתירה שהקב"ה רוחש לבוטח בו היא עצומה, כמבואר בתהילים צא, שם האריך המשורר במעלת הבוטח – "יושב בסתר עליון בצל ש-די יתלונן...", ובסוף המזמור הביא המשורר את דבר ה' על הבוטח, וכה אמר המשורר בשם ה' – "כי בי חשק ואפלטוהו, אשגבהו כי ידע שמי, יקראני ואענהו, עמו אנכי בצרה, אחלצהו, ואכבדהו, אורך ימים אשביעהו, ואראהו בישועתי" – כל זאת על מה? מדוע זוכה הבוטח לכזו אהבה והשפעה מה' ית'.

שמואל: אמור את אשר עם לבבך.

מנחם: לפי דעתי ענין הביטחון נובע מכך שהקב"ה הוא טוב ומטיב לבריותיו, ובפרט לעמו ישראל, והוא להם לאהים ומלך, ורצונו של הקב"ה שבני האדם בכלל וישראל עמו בפרט ידעו ממערכת היחסים שיש בינו לבינם, וכשאני אומר "ידעו" אין הכוונה רק לידעיה שכלית, אלא להרגשה ותוהוה חזקה. הבוטחים בה' הם המפנימים והמשכילים את הנהגת ה' איתם, ובוהו חפץ ה' שכל אהבתו ופעולותיו הגדולות למען עמו ישראל תודענה להם, ויהיו חיים ומורגשים בקרבם, ועל כן ה' כ"כ אוהב את הבוטח, שכן הוא היודע את ענינו ואת טובתו הגדולה של ה' אליו.

שמואל: אולי, הרי המצוות ניתנו לטובתנו? לא??!

מנחם: המצוות הן צורת הקשר הנכונה בינינו לבין ה', ולהיות בקשר נכון עם ה' זוהי טובתנו, אך אין התורה מהווה מקבץ עצות לחיים יפים ורגועים, שאילו כן היה, אזי היינו מצווים גם על פיתוח הביטחון העצמי, וכהנה וכהנה עצות לחיים נוחים וטובים.

בכל מצוה ישנה המגמה הלאהית שבה, מפני מה הקב"ה רוצה בה, ומאיזה טעם הקב"ה תובע ממנו את קיומה, ומאחר והיא רצון ה' – אזי קיימנו אותה הוא טובה לנו, אבל אין מצוה שכל ענינה הוא להטיב לעצמינו.

שמואל: תוכל להראות לי במצוות, כיצד בכלן ישנה מגמה אהית?

מנחם: במצוות שבין אדם למקום הדבר פשוט, שהקב"ה רוצה שנפנה אליו כראוי לו כראוי לעם לפנות לאהיו[*]. במצוות שבין אדם לחברו, הקב"ה תובע אותן מצד היותו מלך אוהב צדקה ומשפט, ואת המצוות שבין אדם לעצמו, דהיינו מצוות הקדושה כדוגמת ההרחקה ממאכלות אסורות ומביאות אסורות – התורה האריכה לבאר, שהמגמה האהית

בהן היא "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" (ויקרא כ טו), כלומר מכיון שאני קשור עמכם, עליכם לנהוג

[*] לא שח"ו הקב"ה נצרך לזה, אלא שיחס זה הוא נכון מצד עצמו, שכן ראוי לעם לפנות למלוכו ולאהיו, והעמיד הקב"ה את מערכת היחס בינו לבינו, באופן שהוא תובע את אותו יחס נכון של פניה נכונה של העם לאהיו, ולא באופן שהוא מוותר על אותו יחס, וזה ודאי לטובתנו.

יושב הקב"ה ומסיבות מהפך בתחבולותיו, לקבץ גלויות עמו ישראל, החל מעליות תלמידי הבעש"ט והגר"א שזרעו את הזרעונים הראשונים לישוב יהודי בארה"ק, ובהמשך - נתינת שוויון זכויות ליהודים בארצות הגולה, שע"י זה נעשו היהודים נכנסים ובאים אצל מלכי ארץ, התעוררות הרעיון הלאומי בקרב עמי אירופה, ובעקבותיו התעוררות הרעיון הציוני אצל יהודי הגולה והשפעתם על האומות הנאורות שיתנו לזה יד, מלחמת העולם הראשונה והצטרפותה של טורקיה ללחימה נאגב, הצטרפות זו של טורקיה למלחמה היתה 'מקרי' לחלוטין, כאשר חיילים גרמנים לבושים מדים טורקיים התקיפו את רוסיה, ורוסיה הכריזה מלחמה על טורקיה, כיבוש א"י במלחמה בידי בריטניה מידי טורקיה, ואז היתה הצהרת בלפור המפורסמת, לאחר שהרעיון הציוני כבר כבש לבבות בקרב האומות הנאורות, וכו' וכו', עד שאנו עומדים היכן שאנו עומדים היום.

את כל זה עשה ה' במחשבותיו הטובות על עמו ישראל, וכי מה אתה סבור - כלום חפץ הקב"ה במי שאומר 'מה כבר קרה, ומאי נ"מ בזה?' כמה ישמח ה' אליהו במי שיתבונן בדרכיו ופעולותיו, וידע את שמו ואת אהבתו אותנו, שאז כל פעולות ה' הגדולות והנוראות האלו, וכל היחס המתחדש שלו אלינו כגואלינו - לא ישאר נעלם, אלא יודע ויחיה בלבותנו. האם לא על איש כזה יאמר - "אשגבהו כי ידע שמי. יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי"?

שמואל: ע"פ דבריך, הבטחון הוא כעין הכרת הטוב, שנכיר בטובותיו של הקב"ה אתנו.

מנחם: זה אכן כעין זה, אך יותר מזה. הכרת הטוב היא הכרה בטובה שנעשתה בעבר, הבטחון הוא הכרה ביחס התמידי שיש בין ה' לבנינו, שה' באופן מתמיד הוא אליהו ומטיבנו, והבוטח מכיר ביחס הזה, וחי לפי הכרה זו. אנו רואים בבני אדם, שמי שאינו מכיר בטובה פרטית מסוימת של חברו - אותו חוסר הכרה הוא דבר מכעיס אך נסבל, אך מי שאינו מכיר ביחס קבוע שאחר מטיב איתו - זה כבר בלתי נסבל ממש.

ראה, כי ענין הבטחון נכרך במקרא כמה פעמים עם ענין ידיעת שמו של ה', כמו שנאמר - "ויבטחו בך יודעי שמך" (תהלים ע"ב), וכן נאמר בשבחי הבוטח שהזכרתי לעיל - "אשגבהו כי ידע שמי", שזהו ענין הביטחון - ידיעת והפנמת הנהגת ה' בטובו ונשמו היינו סדר פעולותיו, ע"ד "ושמי ה' לא נודעתי להם".

ידיעת ה' הלא היא הדבר שהזכרים לו מוצאים חן בעיני ה', כמו שנאמר - "ואדעך למען אמצא חן בעיניך" (שמות לג יג). מובן, א"כ, כמה עליונה היא מעלת הביטחון, להבין את טובו של ה', להפנימו ולחיות ע"פ הכרתו.

אמשיך ברשותך ע"פ זה לשאלה האם המציאות שלפנינו היא קיום יעודי הנביאים.

שמואל: בשמחה.

מנחם: נניח שאכן המציאות שלפנינו היא קיום יעודי הנביאים, שכבר כמאתיים שנה

תורמים ומשתתפים!

US charitable -tax deductible
(checks):
Make out checks to
Central Fund of Israel
c/o Marcus Brothers Textiles

980 6th Ave
New York NY 10018
Attn: Arthur Marcus
Include note that it is for
Kedushas Tzion

Or for Israeli residents:
Jay Marcus
13 Hagoel st
Efrat , 90435

המנגינה של 'עוד ישמע'

הרב שמואל קרלינסקי

ממשנתו של הגאון הצדיק רבי דב יפה זצ"ל

חזק, לכן הוא מחבר להן מנגינה. לעומת זאת, ישנם אנשים שמדביקים מילים למנגינה, יש להם מנגינה מאוד יפה ומה לעשות ואנשים לא אוהבים לשיר מנגינה ללא מילים, אז הוא מחפש מילים שמתאימות למנגינה, עם משמעות או ללא משמעות, זה לא כל כך חשוב לו.

יושבי בית קדוש זה – כולם יהודים של אהבת ה'. מה שהם מחפשים בשירה זה לקיים את דבריו הקדושים של בעל החרדים (מנחת עשה פרק טו ע"א) – "דרך החושק לשורר, וכיון שאהבת יוצרנו נפלאה מאהבת נשים, האוהב אותו בלב שלם ישיר לפניו יתב' כאשר שרו משה ובני ישראל ומרים ודבורה ויהושע ובני קרח ודוד ושלמה ברוח הקודש". אבל כמדומני שאינכם יודעים את המנגינה הנכונה של השיר 'עוד ישמע' בימינו אנו. כדי להסביר את דברי אפתח בסיפור

שפורסם לאחרונה –

הגאון רבי דב יפה זצ"ל, המשגיח של ישיבת כפר חסידים, היה חי ומדבר תמיד על חסדי ה' עלינו כאן בארץ ישראל. עצם זה שזכינו להיות תושבי הארץ הקדושה, צריך לעורר בנו שמחה גדולה, ועלינו להודות על כך להקב"ה, וכמו שכתב החרדים (מנחת סתנויות נבדק ישראל פ"ג) – "כתב הרמב"ן מצות ישיבת א"י כל עת ורגע שהאדם בא"י הוא מקיים מצוה זו, וידוע שעיקר שכר המצוה על השמחה גדולה בה, כדכתיב 'תחת

עם דמדומי חמה של שבת הקדושה, בשעת רעוא דרעוין, ישבתי בביתי מוקף במשפחה הנפלאה בה חנני הבורא, בסעודה השלישית בה נהוג בבית ישראל לשיר שירי אהבה ודבקות בבורא. לאחר ששרנו את שירו של בעל החרדים 'ידי נפש', בו הוא מבקש בערגה: "הדרו נא זהו העולם. נפשי חולת אהבתך...הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סכת שלומך. תאיר ארץ מכבודך. נגילה ונשמחה בך", פתח בני ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים".

בני הבית כולם הסתכלו מינה ושמאלה, ניסו למשמש בזיכרון, האם השבוע היה איזה 'מזל טוב' – אח, אחות, דוד, דודה, שכן, שכנה... לא ולא! שום שמחה לא זכורה לנו השבוע. המבטים התמיהים של כל המסובים, הביאו את אליהו לעצור בשירתו המלאה באהבה לה' הטוב, והמטיב ולהסביר –

"אני חושב שיש לנו טעות במנגינה הנכונה של שיר נפלא זה. לא, אינני מדבר על העולם הפשוט, שמקיים למהדרין את 'המצווה' של מצוות אנשים מלומדה, שרים בלא לחשוב כלל מה אומרים המילים שהם אומרים, כמו שאמר פעם רב גדול אחד בירושלים – יהודי של צורה מדביק מנגינה למילים, יש לו מילים שמאוד מרגשות את ליבו, והוא רוצה להפנים אותם

לבד ישנם שבעת אלפים. כל פעם הוא היה מספר זאת בהתרגשות כאילו הוא אומר זאת בפעם הראשונה... והיו הזדמנויות שחזר על כך שוב ושוב מחדש, והיו שואלים אותו - מדוע המשגיח חוזר על כך כל כך הרבה פעמים? והיה עונה בכזו ערגה - 'אני מאוד אוהב לספר את חסדי ה'...'.

באחת השיחות אמר: "חכיב עלי מאוד לפרסם את חסדי ה' איך שעם ישראל קיים, ואיך שהתורה קיימת. כשלא מתבוננים, זה יכול להראות כמובן מאיליו, יש לנו מצווה להתבונן ולראות את חסדי ה' ולספר את חסדיו".

כשהיה משתתף בחתונות היה אומר בהתרגשות גדולה: "לא פשוט שזוכים לראות את חסד ה' הנפלא של ההבטחה - 'עוד ישמע בערי יהודה קול שושן ושמחה חתן וכלה'" (ליקוים מתוך הספר החדש 'עצרת הימים הנוראים צמשנתו של המשגיח').

מדבריו הקדושים למדנו, שבזמננו צריכים לשיר את השיר 'עוד ישמע בערי יהודה' לא רק כתפילה על עתיד ורוד שיגיע, אלא להתבונן ולראות את חסדי ה'. אכן, לאחר שעברו מאות רבות של שנים מאז ההבטחה של ה' שיהיה בערי יהודה קול שושן וקול שמחה, אנו - הדור שזוכים לראות בקיום הנבואה - צריכים לשיר 'עוד ישמע' עם מנגינה של שמחה והודיה, ולשמע את ה'עוד ישמע'. לכן נוהג אני לשיר זאת בסעודה שלישית לאחר שאמרתי "תָאִיר אֶרֶץ מְכַבְדָּךְ. נְגִילָה וְנִשְׁמְחָה בְּךָ".

"ואומר לכם דבר נוסף", מוסיף אליהו, "לא רק את המנגינה של המילים שיניתי, אלא גם הוספתי לשיר כמה מילים. כולם שרים - 'עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול שושן וקול שמחה קול חתן וקול כלה'. כאן עוצרים הזמרים והמנגנים. שאלתי אותם כמה פעמים - 'אתם הרי יודעים, כי המשמח חתן וכלה זוכה

אשר לא עבדת את ה' אֵהיך בשמחה'. אם כן צריך הישוב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוה התדירה באהבתו אותה". והבהיר, כי אסור שהמאבק שניהלו גדולי ישראל נגד הציונות יגרע מאהבתנו לארץ הקדושה!^[*]

המשגיח שמח מאד לראות שבונים מבנים חדשים, משום שיש בזה מצווה ליישב את ארץ הקודש. כשזכינו והתארח בביתי במהלך השבת, הביט והתעניין כמה וכמה פעמים על בנין שבנו מול ביתי, וראיתי שיש לו מכך הנאה ושמחה גדולה. שאלתי, מדוע סבא כל כך מתעניין? ואמר - 'אני שמח שמקיימים מצות ישוב ארץ ישראל! וכן היה אומר שצריך לשמור על ניקיון הרחובות וליפות את ארץ הקודש!

גם בימיו האחרונים כשהיה שרוי בחולשה גדולה, זוכרני כמה פעמים שפתאום התמלא שמחה גדולה, וסיפק את ידיו בהתרגשות - 'אני נמצא בארץ ישראל, אני נמצא בארץ הקודש - כל רגע זה מצווה...!'

המשגיח היה חוזר מאות פעמים בהתרגשות גדולה על הנס הגדול שעם ישראל חי וקיים והתורה פורחת! אתם יודעים כמה למדו בישיבות לפני המלחמה קודם שנחרבו מבצרי התורה באירופה? אלף חמש מאות בחורים... והיום ברוך ה' רק במיר

[*] בעל החרדים מספר (ע) כיצד היו נוהגים להתכנס מדי ערב ראש חודש בציונו של רבי יהודה בראלעאי לשיר שירי ידיות בשמחה רבה על שזכינו לגור בארץ הקודש. זכינו, ואגודת 'קדושת ציון' שולחת לנו מדי חודש עלון שעוזר לנו לחדש את המנהג, שכן כל עלון כזה מעורר אותנו לשיר שירי ידיות על הזכות הנפלאה לגור בארץ החיים - ארץ ישראל (הכילים קט"ו ט) ולהרגיש את ה'חיים בהם' ולא...

הָאָרֶץ כְּבָרְאשְׁנָה אָמַר ה' (וימיו לו יב), ומתחנן אליהם - "בואו נשיר כמו שבורא עולם מצפה מאתנו לשיר, מגנינה מתאימה למילים נפלאות!".

יהיו הדברים לע"נ של רבינו המשגיח, שבימים אלו יחול יום השנה הראשון לפטירתו - י"ט חשוון התשע"ח.

ניתן לקבל את החוברת 'הקול החמישי'

כדוא"ל 8436092@gmail.com

או בנייד 055-6785647.

לחמשה קולות, מדוע אם כן עצרתם לאחר ארבעה קולות? אילו הייתם לומדים את המהר"ל (נצרות כפס כ"א), המסביר מה מבטא המספר חמש - שארבע מסמל גלות וחמש מסמל גאולה - לא הייתם משאירים את עצמכם במצב של גלות!..".

אז אני מראה להם את החוברת בשם 'הקול החמישי' שיצאה לאחרונה לאור עולם, מראה להם את הכריכה היפה, עליה מצויר הקול החמישי - "קול אמרים הודו את ה' צב-אות כי טוב ה' כי לעולם חסדו... כי אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹת

מבצע "שרי המאה" של אגודת "קדושת ציון"

רבים מאד אשר ירצו ליטול חלק במאמץ. שימו לב - מדובר בדבר שאינו מעל ליכולתו של אדם רגיל - להפיץ בעשרה בתי-כנסת אחת לחודש. מי שכמות זו קשה עליו, או שאין כל-כך הרבה בתי כנסת וישיבות באזור מגוריו, יכול לקחת גם סכום קטן יותר, ומי שנדבה רוחו ומקום מגוריו התברך במקומות תפילה רבים - יכול אף לקחת יותר. כל שצריך לעשות הוא ליצור קשר אתנו, ולומר באיזה מקום ובאילו בתי כנסת או ישיבות כוונתכם לחלק. כמובן, שבישיבות עצמן מוטב שיהיה רכו מתוך בני הישיבה. אלו אשר עד כה היו מקבלים כמניות לחלק ימשיכו לקבל כסדרן.

בשמחה רבה עלינו להודיע, כי גם בחודש האחרון הצטרפו רבים למבצע ונרתמו למאמץ החלוקה, דבר שהקל עלינו עד מאד ואפשר הפצה איכותית יותר. אנו זקוקים עדיין לאנשים נוספים בערים השונות, וביתר שאת - לבחורים בישיבות הקדושות, אשר יפיצו בקרב חבריהם ובאזורים הסמוכים לישיבה.

על-מנת להרשם למבצע ובכל ענייני ההפצה

ניתן להתקשר למספר 052-7137627

או לשלוח הודעה בכתובת המייל

hagai3297@gmail.com

בברכה ובתודה, מחלקת ההפצה,

אגודת "קדושת ציון"

קוראים יקרים! כבר למעלה משנתיים שאגודת "קדושת ציון" עושה כמיטב יכולתה להביא את המסר שכה יקר לכולנו לידיעתו של כלל הציבור. הדבר דורש מאתנו מאמץ רב, ממוך רב וסיעתא דרשמא גדולה. כידוע לכל, ישנה גם תופעה בשולי המחנה, של כאלו אשר אין ביכולתם להתמודד ברמה התורנית וההלכתית ועל-כן הם עושים ככל יכולתם להעלים את העלונים מבתי הכנסת והישיבות. תופעה זו מחייבת אותנו לפעול ביתר חכמה במערך ההפצה על-מנת לסכל את מזימתם של אלו. אחת שנסינו שיטות שונות לחלוקה, אשר היו כרוכות בהשקעה רבה, הן פיזיות והן ממוניות, הגענו למסקנה, ולפיה הדרך הטובה ביותר להפצת העלון היא כאשר אתם - הקוראים הנאמנים והמאמינים בדרכו של העלון - תטלו חלק ממשי בהפצת העלון. כך, כנראה, רצונו של בורא עולם, שמלאכה נכבדה זו תוטל על כלל הציבור ולא על-ידי איש מקצוע זה או אחר. במסגרת זו, בכוונתנו למנות "שרי מאה" - אנשים האחראים על הפצת מאה עלונים בעשרה בתי כנסת במרוצע. כל שר מאה יקבל מידינו את העלונים לביתו, והוא יהיה האחראי להפצתו באזור מגוריו בצורה הטובה והיעילה ביותר לפי הבנתו והכרתו את המקום בו הוא מחלק. אחר שזכינו להכיר את התומכים הרבים ברחבי הארץ, בטוחנו, שיהיו

תולדות העליות לארץ ישראל

הרב יעקב גליס

[חלק ט]

נקרא עשיר במקום הזה לעת כזאת, ואלמנות רבות זקנות וגלמודות אשכנזיות ספרדיות ומשאר לשונות רבות בתוכה שבע נשים נגד איש אחד."

"ורעה חולה ראיתי בארץ הזאת ורבה היא, כשיחלה איש נכר כל אוהביו ושכניו ייראו מגשת אליו ולהיכנס בביתו, פן יעלילו עליהם הזקנים שגנבו או שמו בכליהם, כי הזקנים עיניהם פקוחות, וייחלו כמטר שימותו הגרים הבאים בארץ למען יירשום, כי הם אומרים שהם גזברים על ההקדש, וממון הנכרים שאין להם יורשים נכסיהם להקדש, רוב אנשים ונשים הדרים בירושלם הם גרים הבאים מארץ רחוקה, ואין להם יורשים ידועים בארץ, וגם לפי משפטי המדינה נכסיהם למלך, אך הם חולקים עם הישמעאלים ושורי הארץ ועושים כרצונם. וכאשר ידעו באיש שהלך לבקר רעהו לפני מותו - יעלילו עליו כי לקח ממנו או הטמין או קיבל הפקדונות מידו למען הציל אותו מידם, ויביאוהו לפני השופטים ויכוהו בשוטים עד אשר יתן על פיהם או עד אשר תצא נפשו, ובכל יום ויום נופלים ירושות, אם מעט ואם הרבה, להקדש ירושלם, מזקנים וזקנות המתים פה, לוקחים הכל הזקנים, ואומרים שפורעים החובות שעשו בשביל בנין בית הכנסת זה כמה שנים והחובות קיימים, כי עדיין אומרים שיש להם חוב בגלל הדבר הזה יותר מאלף פרחים זהב."

לירושלם זו, כפי שהוא מתאר אותה היטב באגרותיו, הגיע רבי עובדיה בערב הפסח שנת ה"א רמ"ח, אחרי נסיעה מלאה טלטולים, הרפתקאות ונדודי דרכים, תלאות ופורענויות שנמשכו כשלוש שנים.

רבי עובדיה היה מעשיריה המופלגים של ארצו, בה ישב על כסא הרבנות בכבוד מלכים, אך בירושלם סבל רבות "ונעשיתי קובר מתים

עליית רבינו עובדיה מברטנורה

[בפרק הקודם סופר על העליה מאיטליה - שהתחילה משנת ה'קצ"ד ואילך ע"י רבי אליהו מפירארא, שהיה לרבה של קהלת ירושלם ומורה ההוראה אחרי הרמב"ן, ופעל להגברת העליה לארץ ישראל. אחריו עלה רבי יוסף דמונטניא, ואח"כ רבי יצחק לאטיף בשנת ר"מ - רמ"ה. ובכל אותו פרק זמן הוסיפו יהודים לעלות לא"י ללא הרף והתישבו בירושלם ובכל ערי הארץ.]

חותם את רשימת חכמי איטליה שעלו לארץ ישראל באותה תקופה, גדול חכמי איטליה רבי עובדיה ב"ר אברהם המון מברטנורה.

רבי עובדיה נולד בין השנים ר"ה לר"י בעיירה האיטלקית ברטינורו מחוז פורלי שבצפון איטליה, ובה כיהן בתחילה כרב. נמנה על תלמידי רבי יוסף קלוון (מסרי"ק) שהרביץ תורה במנטובה שבלומברדיה. היה אמיד ועתיר נכסים ולא עשה את התורה קרדום לחפור בו. הגיע לארץ ישראל כשהוא אלמן וחשוך בנים. כבר אז היה ידוע בעולם היהודי כגדול בתורה ודרשן מפורסם: "והאיש הזה מפורסם בחכמה וראש כל רבני ירושלם, והיה תלמיד אשכנזים וראה את כל דברי הראשונים כי היה אחרון בזמן, וכל חכמי צרפת וספרד ואשכנז שבירושלם היו יושבים לפניו כפופים" (ש"ת סדר"ג ס"א ק"ט).

"**ירושלם** רובה חרבה ושוממה, ואין צריך לומר שאין לה חומה סביב, והעם אשר בה - כפי מה שסיפרו - הם כארבעת אלפים בעלי בתים, ומן היהודים לא נשארו בה עד היום כי אם שבעים בעלי בתים מדלת העם אשר אין להם המחיה, וכמעט שלא ימצא בה איש אשר לא יחסר לחמו, ואשר יהיה או ימצא לו לחם לשנה אחת - הוא

שאתן מס מן השנה הראשונה ועד עתה, ככה אני עומד, ה' יודע מה יהיה באחרית".

"אני שמח בעמלי פה בירושלם, ודבר אין לי עם אדם. ואנו מתקבצים ערב ובוקר ללמוד הלכה, ושני תלמידים ספרדים לומדים אתי בקבע, ופה אתנו היום שני רבנים אשכנזים, ואולי תבנה ותכונן הארץ. כי שלח המלך מכתב וישימה לחוק עולם: אשר לא יתן שום יהודי היושב בירושלם - כי אם המס המוטל עלינו, יען אשר בתחלה היה חוק למלך מאת היהודים ארבע מאות דוקטי בכל שנה, בין שהיו יושביה מרובים בין שהיו מועטים, והיו כולם נתפשים איש על אחיו ואיש על רעהו, כי כולם היו משועבדים לזה המס, ועתה כאשר ריחם ה' ונתן כזאת בלב המלך שיתן כל אחד מס לגולגולתו, היתה זאת תקנה גדולה בירושלם אשר לא נעשתה כמוה בירושלם זה חמשים שנה. ורבים אשר נדדו הלכו - שמים את פניהם לשוב לשבת בארץ, אולי יישר בעיני ה' ותשוב ונבנתה העיר על תילה וארמון על משפטו, ובאו האובדים והנדחים מיהודה ואפרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלם".

פירושו הראשון הידוע לנו, הוא פירושו על פירוש רש"י על התורה בשם "עמר נקא". פירוש על התורה נדפס יחד עם פירוש בעלי התוספות על התורה. אך על כל אלה עולה בחשיבותו פירושו על המשנה.

בן ידועות עשרות אגרות ששלח רבי עובדיה לאביו ולידידיו, הן נדפסו בספר "דרכי ציון" ובשם "המסע לארץ ישראל".

רבי עובדיה נפטר בירושלם בשנת ר"ס בקירוב, ונקבר בשיפולי הר הזיתים בצד נחל קדרון. על פתח המערה היה חרות השם "עובדיה".

בירושלם, כי לא ימצא בה נושאי מתים והולכים אחר המטה" הוא מספר באחת אגרותיו. הרמה התרבותית של תושבי הארץ, גם של היהודים, ירודה ביותר. הזקנים הממונים בירושלם היו אף הם צרה לא קטנה. עליהם הוא מטיל את האחריות לניוונו של הישוב היהודי בירושלם, בגללם יעצו לו ידידיו עוד בהיותו חוץ לירושלם לא להכנס בה.

אך כנראה שבמשך הזמן הכירו תושבי ירושלם בגדלותו ובחכמתו, כבדוהו והעריכוהו וקבעו לו יחס מיוחד. על כך הוא מספר: "ולקחתי בית פה בירושלם סמוך לבית הכנסת, ועליית משכבי בחומת בית הכנסת היא יושבת, והחצר אשר בתי בה יש בתוכה חמש דירות, כלם נשים, ואין בה איש זולתי סגי נהור ואשתו משרתת לי כאשר אצטרך. ועלי לתת תודה לה' אשר עד כה ברכני ולא חליתי ככל שאר האנשים אשר באו עמי, כי רוב האנשים הבאים מארץ רחוקה לירושלם, נופלים על המטה לסיבת התחלפות האויר בה, והשתנות מרגע לרגע מקור לחום ומחום לקור וכל הרוחות שבעולם באות ונושבות בירושלם, ואומרים כי כל רוח, כאשר תילך אל המקום אשר תרצה שמה הרוח ללכת בה, באה להשתחוות לה' בירושלם, וברוך הידוע האמת.

להלן הוא מספר "אני היום יושב בבית אדוננו הנגיד, כי הפקיד אותי על ביתו פה בירושלם, ואני דורש לקהל פה פעמים בחודש, בבית הכנסת בלשון הקודש, כי רובם מבינים בלשון הקודש, והנני אליהם כשיר עוגב יפה קול ומטיב נגן, ומשבחים ומהללים את דרשותי, ושומעים את דברי ועושים אותם, ועד כה לא עשו עמי תועה, אף לא פעלו עוולה הזקנים האלה, ומכל ההפסדות והמסים והעלות אשר מכבידים ושואלים מדי שבת בשבתו - לא שמו עלי, ולא שאלו ממני מאומה, גם המס הקצוב לגולגולת אשר אין נקי ממנו - לא רצו

שאלות בכל ענין, להצטרפות לקבוצת השליחה, ולכל ענין אחר, ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות: